

ÖZVEGY ASSZONY.

A falu végén áll a kunyhó,
Benne haldokló mécs-világ.
Öreg asszony melletté bókól
S olvasgatja a bibliát.

Imádkozik! — oh! nem magáért,
Hiszen kész a nagy útra már;
Mosolygva néz a mára vissza
S holnapra — megnyugodva vár.

Magával réges-rég leszámolt,
A lelke másért sem remeg.
Kik szíve üdvösségi voltak,
Rég sirban már a gyermekek.

Imádkozik. Egész szívével,
Hitből, szokásból is talán.
Majd reszkető, száraz kezével
Végig lapoz a biblián.

Végőz lapján az ócska könyvnek
Fölírva néhány régi sor.
Te drága kéz, ki ide írtad,
De réges-rég porladozol!

S hogy az avult írásba bámul,
Fátyolt von a köny agg szemén.
Azért csak nézi. Hiszen régen
Könyv nélkül tudja már szegény.

Ezt az első sort akkor írták
Mikor asszony lett. Jaj de rég!
Ezt itt alább, mikor az első,
A legszebbet keresztelék.

Alább még egy sor. Fia volt az,
Jobbat az isten soh'sem ad.
De hát mit ért? — Harminczhat éve,
Nagy-Sarlónál csak ott maradt.

Még egy, ez lányka volt. Apjával
Együtt temették, egy napon.
Utóljára ment el az első,
Az édes-bűszke hajadon.

Ezt a három sort ő írta be.
A betűk össze-vissza mind.
Mintha — mely a nőt össetörte —
Ők is viselnék azt a kint.

A mécsbe néz. Hosszan, sokáig.
Látja őket a fényen át,
Fonnyadt kezével megsimítja
Hó-fürtét s ránczos homlokát.

„Én Istenem” — gyűgyög magában —
„Vajjon meglátlak-e mégin”?
Hisz már nekem sines oly sok hátra,
Én édes, kedves lelkeim!”

Ilyenkor oszt a bibliában
Megzörren mindenik levél,
„Meglátod őket”, hallja tisztán:
„Meg! Nem sokára már! Ne félj!”

FÁBIÁN GÉZA.

DODÓ.

Történelemelőtti (praeistorikus) novella. Ebers
Györgynek ajánlja

P. Szathmáry Károly.
(Vége.)

A hatalmas ifju pár, minőnek Adámot és
Évát képzeljük a paradicsomban, karját egymás
vállára fektetve észrevétlenül távozott el a törzs
güleshelyéről és pár száz lépés után már ott
ült egy — ki tudja hány száz éves — ledől fatörzs
puha mohszőnyegén, megaranyozva a ha-
nyatló nap sugaraitól, mely a búkkfák világos-
zöld levelei között besütött az erdei rejtekbe.

Midőn Dodó kedvesének atyja tervét előadta:
ez úgy megragadta a leány karját, hogy Dodó
élesen föliskoltott, pedig nem tartozott az ideges
természetű hölgyek közé, — de Roró szorítása
oly erős volt, hogy még két hét múlva is meg-
látszottak nyomai.

— Megölöm, a ki rád meri tenni kezét! —

ordított a vad dalia, — meg téged, ha ezt meg-
engeded; meg az egész törzset s mindenkit a
világon!

— Juj, csak ne oly dühösen, — mondja Dodó
herezgnő, a haja közé tűzött pávatollat, mely
félrecsúszott, megigazítva, — hiszen épen azért
hittalak ide, hogy a dolgot ketten megbeszéljük
és akként intézzük el, hogy törzsünkben senkinek
baja ne essék.

Roró lecsillapodott; újra helyet foglalt ked-
vese mellett s izmos karjával a fekete selyem
hajpalásttal borított hófehér nyakat átfogva, áhi-
tattal hallgatta Dodó szavait.

— Nekem igazat kellett atyámnak adni abban,
— mondja Dodó, — hogy arra a valamire, a mit
a vízi emberek „tüz”-nek neveznek, nekünk csak-
ugyan szükségünk van.

— Oh Dodó, — mond az ifju, miközben bor-
zalom festekezett arcán, — én már láttam egy-
szer, hogy mi az, a mit ők „tüz”-nek neveznek
és ha valami borzadály nem volt volna rajtam
erőt, magam is megszereshettem volna azt tör-
zsünk számára. Egy ízben hatalmas zivatar le-
pett meg a hegyek között; a mennydörgés mindent
összerázott, a mi körülöttem volt, még saját szí-
vetem is: midőn egyszerre tűzkigyó jelent meg
szemeim előtt, melynek fényétől elvakultam és
erejétől megsédülve a földön terültem el. Midőn
nagy sokára magamhoz tértem, ime a legköze-
lebb álló fa azzal az égi fényességgel volt elbo-
ritva, mely engem megsédített és szörnyűködés-
sel szemléltem, hogy az óriási fát kevés idő alatt
fölemészti. Szívemben ez ideig sohasem éreztem
félelmet: rémülten ugrottam fel és szaladtam
eszeveszetten, míg csak ez a fényesség el nem
tűnt szemeim elől. Elmondám a dolgot tapasz-
talt atyádnak, ki keményen megszárdott, a miért
a tüzet meg nem szereztem, melyet, mint állítá,
törzsünk birt volt már egy ízben, de gondatlan-
sága miatt csakhamar elveszté. Ez volt az első
és utolsó tűz, melyet életemben láttam.

— Igen, a tűz, — mondja lelkesedve Dodó,
— mely rémítő fegyver elleneink kezében,
de nagybecsű dolog, ha magunk rendelkez-
zünk vele. Azért én valami olyat gondoltam
ki, a mi által ennek a hatalmas fegyvernek bir-
tokába jutunk a nélkül, hogy egymástól el kell-
jen szakadnunk.

— És mi lesz az? — kérdi Roró nagy kíváncsi-
sággal.

— Azt kérdezem, Roró, bizod-e bennem vakon
és határtalanul?

— Bizom, — felel az athléta, — de mégis
szeretném tudni. . . Hátba megtévedsz számi-
tásodban és elveszted a nélkül, hogy tudnák
többé a dolgon segíteni?

— Ha én mondom, — felel Dodó, — szavaim-
ban megbízhatol. Hiszen láttad Mumut, ezt a
vézna fejedelmet és csak nem képzelheted, hogy
te helyetted, ki iránt hűségemnek annyi jelét
adtam, őt választanám.

— És a leány oly csábítólag nézett kedvesére, hogy
Rorónak minden kételkedés eltűnt szívéből; ha
pedig maradt volna még ott valami, azt a leány
csókjai és ölelései az utolsó szálig kiirtották.

— Csak egyre figyelmeztettek — mondja a
leány, midőn a feltételez hold fényénél egymást
átkarolva hazafelé indultak, — és ez az,
hogy a menyegzői lakománál egyetek mindenből,
a mennyi tetszik, de az italból, melyet koba-
komban körülhordok, egyetlen csöppet se nyel-
jetek le, mert az csak a vendégek számára való.

— Most már kezdlek érteni, — mondja Roró
bizalmasan.

— Különben pedig, — folytatja a leány —
bármit tennék is, mi véredet szivedre, vagy fe-
jedbe hajtáná: marad nyugodtan mindaddig,
míg nem intek neked, hogy a tett ideje elér-
kezett.

Roró ígérte, hogy mindenben engedelmeskedni
fog kedvesének és mindketten megnyugodva
érték vissza a barlangi tanyára.

A menyegzőre kitűzött napon megérkezett
Mumu törzse legválogatottabb férfaiival, kik már
mind fényes rézfegyverekkel voltak felszerelve;
derekaikon bronzövek és ugyanolyan tekeresek
karjaikon és lábaikon.

Egy újabb korszak emberei voltak ezek, sokkal
műveltebbek és ügyesebbek a barlanglakóknál,
kik az alig néhány nyíllovésznyire fekvő tavon
czölöpépítmények házaeskaiban laktak; mesterek
voltak a halászatban, érezolvastásban és nők
már durva szövöket is képesek voltak készí-
teni. Ellenben a barlanglakók, mint több sanya-
ruságnak kitett törzs, bátrabbak és edzettebbek
voltak; az újabb kor kényelmi eszközei őket még
nem vetkeztek ki eredeti vad jellegekből.

Szóval egyik részen volt az ész, másikon a
nyers erő.

Mumu és vizlakó emberei nem hoztak magok-
kal nőket és gyermekeket; ezeket mindig otthon
szokták hagyni az állati és emberi támadások
ellen jól biztosított czölöplepeiken, melyekre a
létrákat föl lehetett vonni.

A deli és a korszakhoz mérve fényesen öltözött
csapat a barlangszáda elé érve, szép rendben
felállott és eljárt a szintén összesereglett bar-
langlakók előtt a *barátság tánczat*, melyet azok
szintén valami ilyessel viszonzottak. Ezután Mumu
lépett elő egy két ember által vitt érezkonderrá
és Susu, a nagy főnök elé lépve tiszteletteljesen
nyújtá át a drága ajándékát. Nagy fedeles érez-
edény volt ez, mely a legbecesebbet tartalmazta

a korszak emberére nézve: a Susu és emberei
által oly régen epedve lesett *tüzet*. A völégény
a kondért is Susunak ajándékozta; és csak ez-
után lépett elő nagyszerű völégényi ajándékával,
mely egy nagy lánczot képezett bronz és arany-
karikákból és mintegy készen tartotta azt két ke-
zében, átadandó menyasszonya számára.

Tulajdonképen ezzel kezdődött meg az ősi la-
kodalmi szertartás; mert Susu még egyszer sze-
retetteljesen végig simogatta leánya hollőfürteit;
azután pedig annak jobb kezét megragadva, egy
nem épen gyengéd fordító lökessel oda lendítette
a völégény karjai közé. A barlanglakók csoport-
jából egy hirtelen elnyomott vad ordítás kelt,
midőn Mumu szép menyasszonyát átölelte és a
királyi ajándékot nyakába akasztá. Minden szem
Roró felé irányult, mert e vad felkiáltás ő tőle
származott és Roró a következő pillanatban ösz-
szeszorított ajakkal és tetsző közönynyel állott
ott, mint egy élettelen érekszobor.

Most Mumu eleresztette menyasszonyát és
az itt-ott fölhalmozott rőzscesomók közül egyet
felkapva, megtanította a barlanglakókat, miként
kell tüzet csinálni, mit azok rajongó örömmel és
ujjongással fogadtak.

Nemsokára 8—10 óriási máglya lobogott fel a
térén és most nagy büszkén Susu is előhordatta
az általa készített óriási agyagedényeket, melyek,
ha nem is voltak klasszikus vagy renaissance
stílusban készítve: elég jók voltak arra, hogy a
lakoma tárgyait, a tömérdék hús- és halfélet,
megfőzzék és megsüssék bennök.

Addig, míg ez megtörtént, mind a két nászfél
daliái bemutatták fegyvergyakorlataikat, melyek
valóban még korunkban is bámulat tárgyai le-
hettek volna. A gépek gyarlóságát a bámulatos
testi ügyesség és gyakorlat pótolta.

Az a vad barlanglakó képes volt kovaszilánk-
ból készült nyílhegyével az átröppenő madarat
könnyedén elejteni; míg otromba nehéz kőbaltáját
20—30 lépésről oly erővel volt képes elsujtani,
hogy annak éle megállt a fák kemény törzsé-
ben. Csak ebből és a vereműsés titkáiból tudjuk
megfejteti, miként volt képes a föld őslakója

megküzdeni az ős bölénnyel és medvével s
miként tudta megkeresni kényerét a szelidebb
állatok elejtése által. Természetes, hogy az ő-
seleánt-csorda elől mind a kö-, mind a réz-em-
ber biztos hajlékaiba menekült.

Midőn a köemberek elévgeztek mutatványai-
kat, Mumu harezsai kerültek elő; de már ezek
mutatványai a barlanglakókat bámulatba és
megdöbbenésbe ejtették. Ezek már könnyű bronz-
nyilaikkal kilődöztek a lehántott fatörzsökön az
ősjávör alakját; és midőn páronként kiállottak,
hogy elég hosszú és diszes kétélű kardjaikkal
viadaluk módját mutassák be: a szegény bar-
langlakó köemberek szégyennel és irigykedve
tekintettek reájok. Mert a rézember nemcsak üt-
ni, vágni, szúrni tudott, hanem az ütések és szurá-
sok súlyát a bőrtörtenyire aggatott sodronykar-
kákkal föl is tudta fogni. Előttök játéknak tet-
szett a páros harez, és mosolygva fogták fel
egymás csapásait és szurásait, melyek a kigyó-
szerű réztekercsekről lesiklottak.

Irigység és bírvágy sugárzott ki a barlanglakók
szeméből, midőn a bronzfegyvereknek és védő-
eszközöknek jelességét fölismerték.

— Reménylen, — mondja Susu mellette álló
vejéhez, — hogy ha már a tüzzel megajándé-
koztál: közleni fogod velünk az olvasztás titkát
is, hogy tudjunk hasonló fegyvereket készíteni.

— Minden bizonynyal, — mondja a fiatal
törzsfőnök, — mihelyt elhatározzátok magatokat
elhagyni barlangjaitokat és ott az édesvízi tavak
partján együtt szövetségben lakni mi velünk.
Bizodalmam jeléül fogadd el e kardot a mai nap
emlékére.

És egy szép bronzkardot nyújtott át Susunak,
melyet az örömtől villogó szemekkel vett át;
többször meguhintotta a levegőben s azután
büszkén bőrovéhez akasztotta.

— Még hiányzik fegyverzetünkben valami,
— mondja Mumu, — valami hegyes süvegféle
fejünkre; mihelyt annyi érezt kapunk, ilyeneket
is készíteni fogunk és akkor nem árthat nekünk
az ellenség fegyvere.

Most már a barlangi nők csoportosan jöttek
elő és Dodó vezetése alatt szeles lapos kőekre
rakták ki a húsdarabokat, vízzel telt kobakokat
helyezve a rögtönzött asztalok mellé, hová az
egész lakodalmas népség csakhamar letelepedett.

A gyöngéd női nem teljesítette a szolgálatot, ők
főzték az ebédet, ők is tálták fel, de csak a
maradékban részesültek, néha csak a csontok-
ban, melyeket ritka ügyességgel tudtak baltács-
kákkal felaprózni és azokból a velőt kiszopni.

De rendszerint még az utóbbiban is megelőzték
őket a nyálankabb férfiak, kivált a rézemberek,
kik övük mellől kis tokos vesőjüket vették elő s
a legerősebb csontokat is nagy könnyűséggel ha-
sagották föl.

Az asztali nyájaskodás abból állott, hogy gaz-
dák és vendégek a kiüritett csontokkal igyekez-
tek egymást megdobálni.

A lakomához Dodónak is volt egy ajándéka,
valami fehér por, melyet kobakjában hozott elő
és melylyel a férfiak étkeit finoman behinté. *Só*
volt ez, melyet ki tudja honnét szerzett, talán
barlangjok valamelyik ágazatából s melynek ízét
a rézemberek még eddig nem ismerték, hamuval
pótolván e fűszert. Annál nagyobb haladatossá-
gal tekintettek most az áldást osztogató új ki-
rálynéra és nem győzték dicserni a húsneműk
ízét, melyekhez hasonlólt eddig sohasem ettek.

Dodó bőven is osztogatta nekik a sőt: de erre
aztán iszonyú szomjasok lettek és alig várták
hogy a Dodó által körülhordott vizes kobakokat
kiüríthessék.

Csak az ifju király, Mumu volt óvatos mind a
só, mind az ital élvezésében.

Nem sokkal az ital élvezése után különös jele-
netek fejlődtek ki a rézemberek asztalai körül.

A TÁNCZ ÉS TÖRTÉNETE.

Farsangi tanulmány.

Előbb csak szóval veszte össze egymással, ké-
sőbb páronként tánczra, vagy birokra kereked-
tek; fiatal királyuk hiában kiállott reájok:
nem hagyták abban mindaddig, míg teljesen ki-
merülve a földre hanyatlottak vissza és egy-
másra bámulva teljesen kimerülten és álmosan
bólintgattak fejökkel.

A Dodó által nyújtott ital megtette baljós-
latu hatását.

Az ifju rézkirály föluggrott helyéről és hasonlóra
biztatta harezsait is; de ezek csak mosolyogtak
és bólintgattak fejökkel; egyik sem tudta sem
kezet, sem lábát megmozdítani helyéből; a bő-
dító ital megfosztotta őket minden erejüktől.

Ekkor adott jelt Dodó kedvesének az általános
harezra és a jövő pillanatban minden barlang-
lakó talpon volt és a részére kijelölt vendéget
egy csapással leterítette iszonyu kőbaltájával.

Susu, a törzs főnöke, rosálólág csóválta egy
darabig fejét, de látva a kedvező eredményt,
maga is fellélt és Roróval egyszerre tette kezét
a mellette álló fiatal főnökre.

Roró Mumu elé állott és annak legyilkolt em-
bereire mutatva, így szólt:

— Az, a mi itt történt, nem a mi munkánk,
hanem Dodóé, a te menyasszonyodé, ki engem
szeret és nem téged. Nem sokba kerülne, hogy
embereimmel téged is arra a sorsra juttassalak,
a melyre azok jutottak; de nem teszem; a he-
lyett tiszteséges küzdelemre hívlak fel. Ime itt
állok fegyvertelenül előtted: vedd el te is a tie-
det; keljünk birokra és a ki győz: azé legyen
Dodó.

A szegény ifju, vézna főnök elhalványult az
óriási Roró felhívására, de nem volt mit tenni,
el kellett fogadni a reá nézve baljóslatu páros
harcot.

A köemberek körülállották a két ifju főnök
küzdehelyét, melynek kimeneteléről egyáltalában
nem kételkedtek. Nők és férfiak nagy kíváncsi-
sággal szegeztek szemeiket a két kiűző fölé.

Mumu, a míg bírta, védte magát: de Roró óriási
karjai erejének végre is engednie kellett, melyek
mint valami óriás kigyó teste fonódtak dereka
körül és szorították mind jobban jobban, míg
mellesontja és oldalbordiá összeroppantak, sze-
mei kidülledtek és szíve megszűnt dobogni.

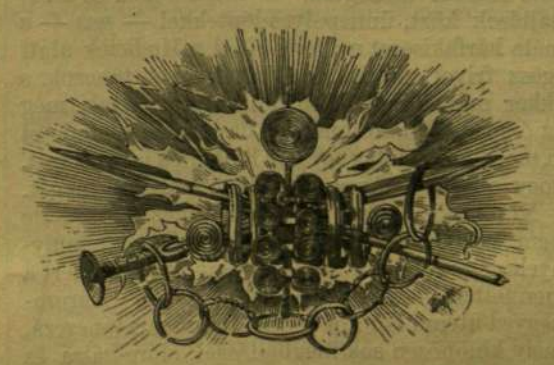
Midőn Roró előcsúszott, élettelenül omlott
össze, mint egy darabokra törött cserépbál-
vány.

Harsogó ujjongás keletkezett a barlangi vité-
zek ajkain: Dodó pedig odament szeretett
völégényéhez és odaadólág vetette magát annak
karjai közé.

A megölt rézembereket a köemberek megfosz-
tották fegyvereiktől: a Mumu fegyvereit Roró
tette sajátjává: aztán nézegették elejtett ellensé-
geiket és mire a hold feltűnt a láthatáron: ismét
felélesztgették az alvófében levő tüzeket és meg-
ölt vendégeiket vacsorára megették.

Ne méltóztassék ezen megütközni: mert mint
az ősi barlangokban talált erőszakosan felhasznál-
tott embersonok bizonyítják, az ősi Kainok nem
csak megölték, de meg is ették az *Abeleket*. De
hát nem eszi és emésztí meg ma is ember az em-
bert és nem készülnek-e nagy és művelt nemze-
tek egymást felemészteni?

America is a mellett bizonyít, hogy a táncz nem
annyira eltanult művészet, mint inkább emberi
ösztön. Mexikóban a legdurvább és barbarabb mó-
don tánczolnak. A zenét fadobok és üres nádszál-
ból készült sipok szolgáltatják, s a mexikóiak
30—40-en körbe állva tánczolnak, kinyújtják
kezeiket, egymás vállára rakják, a földre toppan-
tanak, ugrándoznak s a legüresabb taglejtéseket
vágják több óra hosszan át, míg végké ki nem
merülnek. A nőknek megvannak külön tánczaik
és zenéjük és sohasem vesznek részt a férfiaké-
ban. Virginianban két különböző táncz nem van;
az egyik magántáncz, vagy legalább kis társaság-
ban lejtik, míg a másik társastáncz, de semmi
tekintettel nines az ütemre. Amazt két vagy há-
rom személy járja, míg a többiek körülülnek és
lehető hangosan énekelnek, csengetnek. Néha a
tánczosok maguk is dalolnak, fenyegető pillan-
tasokat váltanak, lábaikkal dobognak és számta-
lan nevetéges pozitúrába vágják magokat. A másikat
többen lejtik néhány körbe felállított
czölöp körül, melyek képekkel vannak felezít-
rázva, vagy tűzrakás körül. Mindeniknek egy
csengettyje, egy ija és nyilvesszője van kezében.
Majd a tánczosok nagy falevelekkel fedik magokat
s így felszerelve kezdik meg a tánczot. Néha há-
rom fiatal nőt is ültetnek a kör középebe.

Peruban igen sajátos a benszültök tánca. A helyett hogy a karok mozdulataira súlyt fektetnének, lecsüggesztik karjaikat, vagy valami köpenyfelébe burkolják, hogy semmi sem látszik belőlük, mint a test hajladozása s a lábak mozdulatai. Egy neme ősi tánczoknak a zapata (cipő), melyet azért hívnak így, mert a táncz közben sarkaikat és cipőiket változtatva összeverik, azután néhány lépést tesznek és mélyen meghajtják magokat, helyet cserélve.

A makarikonak is különös tánczuk van. Ezt egyedül csak nők tánczolják, a kik előbb kört képeznek, miközben dobforma hangszere síp szolgáltatják a kíséretet. Egy nő a körön belül tánczol hívólag a zene hangjaira, míg a másik a hívást elfogadja s a kör középebe lép. Most mindketten egymáshoz közelednek, egymást körül tánczolják, aztán ereiket összeszedik és egymásra rohannak, miközben egymást visszalökni iparkodnak. Majd a győztes nő egyedül tánczol, míg egy más meg nem kíséri vele újra a körkört.

De lássuk a táncz fejlődését

a civilizáltabb népeknél, Európában. Már a középkor elején az olaszok, francziák és spanyolok ünnepi alkalmaknál szerették a tánczot, melyben mindkét nem fiatalága részt vett. Franciaországban az ily tánczokat, ellenében a vallásos tánczokkal, *danses basses*-nak (közönséges vagy alszerű tánczoknak) nevezték. A mai táncz emez első hagyományaiig nyulnak fel a spanyol *fandango*, az olasz *tarantella* s a francia *villanella*. Ezeket mind többnyire hangos ütemveréssel kísérték s a tánczos inspirációjára bízták a pantomimikai mozdulatok kivételét. E vonás később is fenn maradt, s a fandangót például ma is csak az ujjal vert *castagnette* hangjaira tánczolják. Olasz- és Franciaországban a gitár és mandolin is csakhamar hozzájárult, s ezek tették az első lépést a szabályszerű zenekíséret későbbi kifejlődéséhez, mit aztán külön-külön tánczenei kompozíciók is követték.

E tánczokat rendszeren a nép a falu rétjén lejtette s mindig egy-egy fiatal pár közötti szerelmi versenyt jelképeztek azok, mely több rendbeli huzódózás, viszály és megszakítás után végre a pár egyesülésére vezetett. A taglejtések ritkán voltak oly megállapodott szabályokhoz kötve, mint a villanelláknál. Így nőttek ki magokat lassanként az első tánczfigurák, melyek minél bonyolultabbak voltak, annál jobban tetszettek. Maga a két legrégibb táncz azonban, a *fandango* és *tarantella* maig is megmaradt csaknem eredeti egyszerűségében, a mennyiben csak egy pár lejt, a többiek nézik.

A középkor rideg erkölcsi szigora azonban nem nagyon kedvezett a táncznak s ez felhívta maga ellen az egyházi hatóság kárhooztatását. Bonifác apósti egy zsinaton erősen kikelt a táncz szenvedélye ellen, s az egyház tilalmát kérte az ellen. Meg is kapta, de a tilalomnak még sem lett sok eredménye, bár az egyház ismételtén is megújította rendeltétét s odáig ment, hogy 1298-ban a würzburgi zsinaton három évi egyházi büntetést szabott a tánczozal vétkezőkre. A táncz ördögi, istenkáromló és kárhooztos találmányáról ez időkből sok prédikáció emlékezik. El van ezekben mondva, hogy a kórtáncz oly „gyűrű, melynek közepében a sátán áll”, ki azért szerzett ilyen tánczokat, hogy általok az ifjak egymást lássák s egymás iránt vágyra gyuladjanak. Mert a forgás, le- és felugrándozás által a leányok szépsége fokoztatik, a halványok és sárgák rózsapírt nyernek. A ki sokat tánczol, azt könnyen örvöngés lepi meg, úgy hogy tovább kell járnia a tánczot, mint ama bázeli leánynak, a kirel fennmaradt, hogy egy álló hónapig tánczdühben szenvedett s éjjel-nappal szakadatlanul tánczolt, úgy, hogy a tanácsnak kellett ügyét ma-

gávé tenni és erős férfiakat rendelni melléje, kik vele felváltva tánczoltak. Különösen a szent napokon való tánczozást sujtotta az egyház büntetéssel és sok népmonda említi oly eseteket, midőn ily szentségtörő tánczosok kővé váltak, földbe sülyedtek, vagy — mint Arany „Ünneprontói”-ban — halálra tánczolják magokat.

Ily egyházi tilalmak egész a 18-dik századig sűrűn fordultak elő. De az eredmény csak az volt, hogy kinevették a papokat és tovább tánczoltak. Végre a hatóságok is korlátot akartak szabni a táncz kiesapongásainak és rendeleteket adtak ki, melyekben nemcsak a tánczról követendő fegyelmet és zárórt szabták meg, de a ruházatot is előírták. Hasonló megszorítások azonban csak a léhább tánczokra vonatkoztak, mert hiszen mérsékelt és a tisztesség határai közt mozgó tánczokban nem ritka eset, hogy magok a papok is részt vettek.

Mig rendszeren az az eset, hogy a magasabb körök szokásai terjednek el a nép közt, addig a

TIZENEGY EMELETES HÁZ NEW-YORKBAN.

táncznál megfordítva történt. A francia udvarnál XII. Lajos korában kezdtek a társas tánczokat felkapni s I. Ferenc és II. Henrik alatt még nagyobb elterjedést nyertek. S bár e tánczok lényegükben ugyanazok maradtak, a mik a népnél, de mozdulataikban idomultak a lovagi szokásokhoz. Lassan mozgáltak, udvarias bókók és térdhajások közt, ünnepélyes léptekkel — *pas* — s méla hárfakíséret mellett. Majd a Mediciek alatt egész frívol mimikává fajultak el a tánczok, s ekkor már minden nemzeti tánczot jártak, még az ó-spanyol, háromnegyed ütemes sarabande-ot is, melyben állítólag egyszer Richelieu is részt vett, hogy ausztriai Anna által kigúnyoltassa magát.

XIV. Lajos maga is ügyes tánczos volt, de nem tartotta illőnek, hogy a király eme könnyelmű és léha tánczokban részt vegyen, azért a menettet, — egy Poitouból eredő háromnegyed ütemű tánczot — emelte udvari tánczézá, mely különösen sok meghajlással, előre-hátra és oldalt chasirozással volt összekötve, s a test ke-

cses tartását s a lábak bájos mozgását kellőleg érvényre emelte. Ugyancsak ő az udvarnál balleketet is adatott elő mythologiai tárgyakkal, melyekben maga is eljárta valamelyik olympusi isten szerepét. Fiatalságában, így fivérének az angol Henriette hercegnővel való egybekelési ünnepélyére rendezett balleten, főleg Apollót személyesítette előszeretettel — innen maradt rajta a napkirály — *roi soleil* — czím is. E balleteken, mondják, mindenkit elkápráztatott gyémántjai fényével. Későbbi éveiben már szívesebben ábrázolta Jupiter istent.

A *menuet* meg is maradt udvari táncznak egész a forradalomig, úgy XV., mint XVI. Lajos alatt. A tulajdonképeni mimika nélküli könnyebb tánczok Angliában kezdődtek, hol először jártak a *gigue*-et, mely négygyeddes taktusban a *menuette* után volt csinálva, de gyorsabb tempóval, s az egyes párok összefogózva minden *tour* végén kört képeztek. A forradalom a király-ság minden emlékével a menettet is eltörölte s helyébe az angol *gigue*-et vette át, de a legkülönbözőbb változatokkal, melyek e század elején egész sereg új tánczban léptek fel. Így állottak elő: a *gavotte* és a *la Monaco* kétnegyed ütemben; a *sautaise*, *pas de zephyr* és a *sabotière*, hat-nyolczadban, a *fricassée* négy-negyedben, a *polichinelle* gyors hat-nyolczadban, s az *allemand* két-negyed taktusban. Mindezek gyorsabb tempóban mozgáltak, de a párok mindannyira szemben állottak, mesterséges kereszteződéseket végeztek, s csak a *tour*ok végén forgatta meg a tánczos tánczosnőjét.

A németek is korán kultiválták már a tánczot s mint tisztán német eredetű tánczok a *keringő*, a *steyrer*, a *schwabische* és a *länderl* említendők. A szláv népektől veszi eredetét a *polonaise*, *mazurka* és *polka*. Mikor a Jagello-dinasztia kihalt a lengyel trónon, és anjoui (III.) Henriket, Medici Katalin fiát választották meg 1573-ban lengyel királynak, a krakkói ünnepélyeségeknél az urak és hölgyek lassu lépésben, a zene hangjaira vonultak el a király előtt. E szokást minden idegen fejedelem lengyel királyvá választásánál ismételték s ebből fejtett ki a *polonaise*, mely maig is fennmaradt. A *polonaise* suhanó mozgásában sok méltóság van, míg a forgatás és csere a lengyel nemesség izgékony, lázongó természetét találóan fejezi ki. Akkor azonban e tánczot mindig „*carabell*” nevezetű karddal lejtették. *Oginsky* Mihály herceg, s utána *Kurpinsky* voltak az elsők, a kik a *polonaise*-nek bizonyos művészi formát tudtak adni. Később Beethoven, Schubert, Weber, Spohr egész önálló zeneformát fejlesztettek belőle halhatatlan műveikben; *Chopin* pedig valódi ideális kifejezőjévé tette a lengyel nemzeti génuszának.

Felette érdekes egy más népszerű táncz, a *polka* története is. A harminczas évek elején történt, hogy egy fiatal cseh parasztlány Elbeteinitzban vasárnap délután saját mulattatására tánczolt egy maga által kigondolt tánczot s ahhoz megfelelő melódiát énekelt. Az ottani iskolamester, Neruda József, történetesen jelen levén, kottára tette a melódiát s a tánczot nem sokára nyilvánosan tánczolták. 1835-ben Prágába is utat talált s ott valószínűleg a benne lejtett fellépésekről (*apulka*) — csehül: fel) *polka* nevet nyert. Négy évvel több egy prágai zenekarral Pergler karmester Bécsbe vitte az új tánczot, s ott is hamar közkedveltségre tett szert. Majd Raab udvari tánczmester Párisban is meghonosította, a mennyiben oda utazva egy jó barátjával, Börnsteinnal, ki a párisi „Előre” című lapnak volt szerkesztője, egy estélyt rendezett s a meghívott és szavak is állottak: „*On polkera*”. Senkisé nem tudta, mit jelent e szó, míg felállott a négy pár s eljárt a polkát. A jég most meg volt törve, a lapok egyb-

ről sem beszéltek, mint a polkáról, egy lap Raabot „a polka Columbusának” kiáltotta ki, s midőn egy új ballethe a párisi opera is bevette a polkát, az egész előkelő világ polkát akart tanulni, az utczán egész Páris polkát fűtyölt s Raab babérál és arannyal elhalmozva tört vissza hazájába, míg barátai, Cellarius, Lionel, Bonzot, van Pavert gondoskodtak a polka tovább terjesztéséről.

Az első polka, mely zeneműben megjelent, „*Esmeralda-polka*” czímet viselt s Hilmar sze-

cour-t (Lanciers) III. Napoleon udvaránál 1860-ban tánczolták először, és pedig nem mint ma, a midőn voltaképen az egész négyes nem egyéb, egy rendetlen sántánál, s még modernnek tartják a lépteket. Lehető kevés összhangba hozni a zenével — hanem szabályszerű tánczleptekben (pas), melyek szigorúan a zenéhez voltak mérve. Maga a császár is még előhaladottabb korában is kitűnő tánczos volt.

A kis-oroszoknak is van egy eredeti tánczuk, a *kazacska*, melyet egyetlen pár lejt. A tánczos

ségbeeséssel tánczol ki a nézők köréből, meg visszatér s végre a két szerelmes egymás karjaiba dől.

Szintén a huszas években tartotta diadalutját Európán át a *keringő*, egy eredetileg stájer vagy tiroli táncz. Egy táncz sem hívta úgy ki maga ellen az erkölcsbírak ítéletét, mint a *keringő*, mely a tánczos pár oly közel simulását teszi lehetővé egymáshoz, de egyet sem karolt fel nagyobb hévvel a fiatalág. Különösen Amerikában talált a *keringő* heves ellenzőkre, mint frívol, illetlen

RÓMAI SZÜZEK ÁLTÓZATA. — COOMANS H. FESTMÉNYE.

rezte. Nem „*sokára*” a polka más válfaja, a „*strazak*” is ismeretes lett, s „*rezgő-polka*” czímen vitta ki salónképességét.

A mi a mai francia *négyest* illeti, az valószínűleg az angol *kontratánczban* (country dance, azaz vidéki táncz) leli eredetét. Mások azonban a *kontratánczot* ellentétben magyarazzák, a miért a tánczosok benne páronként szembe állnak. Tény, hogy a tulajdonképeni *quadrille*, melyet eredetileg négy pár tánczolt, a 20-as években lett divatos *tánczézá*. A *Quadrille* a la

tánczosnőjét mindenféle szerelmi jelekkel csalja a nézők körébe, sőt erőszakkal is magával húzza. Ebben a tánczosnő mozdulatai még sem oly gyorsak és kifejezők, mint a *tánczosei*. Csak néha sajátos módon vonogatja vállát, veti fel fejét és tesz kezeivel védő mozdulatot. A legény gyakran néz lábára, folyást mozgatja fejét, vonogatja vállait, mozgatja csipőjében felső testét és egyre kezével dolgozik. E táncz jelentése a legény szerelemvallása s a lány ellenállása, a midőn két kezével elrejtí arcát. Néha a legény egész két-

táncz, mely ép oly demoralizáló hatása, mint a dohány és pálka. Sherman tábornokné is kiköl könyvében a *keringő* ellen, s ha már kiítani nem lehet, legalább azt ajánlja, hogy a párok közötti illő távolság megtartása végett a tánczos és tánczosnő keresztbe nyújtsa egymásnak kezét. A mire egy élezes amerikai lap azt a glossát csinálta, hogy legjobb volna e tekintetben kompromisszumra lépni s egy *erkölcsi tánczvéd-deszkát* hozni használatba, mely a tánczosoknak térdétől feje tetejéig ér, s két nyílással van ellátva,

melyeken át a karokat kidughassák, míg egyéb érintkezés lehetetlenné válik. Igaz is, hogy régebben a keringőt is méréseket tempóban tánczolták s egy *Lessing* felszólására volt szükség, hogy megmagyaráztassa a tánczoló világnak a hatását a keringő és a *galopp* közt. Egy francia közmondás azt tartja, hogy „St. Pétersbourg est le seul endroit, où l'on sache valser.” (Szent-Pétervárt az egyetlen hely, hol keringőzni tudnak). Musset Alfred azonban más véleménynyel látszott bírní, mert egyik költeményében így ír: „On asszonyom a világon minden bájjal fel van ruházva, minden tekintetben esodálom önt, csak azt az egyet kívánám, hogy oly jól tudna keringőzni, mint egy német mészáros-legény.”

Sokan a mazurkát is a keringő elrontásából származtatják (polka-mazur.) Az igazi mazurka (nagy mazur) azonban, a mint a lengyelek tánczolták, társastáncz, melynél az urak és hölgyek csak kezöket nyújtják egymásnak s úgy chasiroznak egymás mellett a teremben, azután pedig a különböző párok különböző alakzatokat csinálnak, aztán újra visszajönnek. Szép és előkelő táncz, de nehéz jól tánczolni, mint minden nemzeti tánczot.

Ma a táncz külsőleg sokat veszített mindenütt művészi formájából, a minék oka egyrészt a tánczoltók gyakoribb összefüvetéi, a társaskörök bizalmasabb jellege, a mely kevesebb fesztesz szükségessé. Ez a körülmény mindenütt nagy hanyatlás szülő oka volt a táncz művészetében. Hozzájárul a tánczoló helyiségek aránytalan túltömöttsége is, a mi lehetetlenné teszi a szigorubb formák megtartását. Mindebből folyik az, hogy a mai nemzedék tánczában pongyolább mint valaha. Igazi szép társastánczokat legfőbb meg előkelő társaságok jelmezéből ján lehet látni, hol a korrekt stíluszerűséget a táncz formáiban is érvényre juttatni igyekeznek.

HIDVÉGHY BÉLA.

ÓRIÁS HÁZ NEW-YORKBAN.

Nagy városokban a lakosok összetömörülése jelentékenyen fölemeli a lakó helyek árát s ezért igen természetes, hogy különösen a belvárosokban csakhamar óriási kaszárnyák keletkeznek, melyek nagyobbjaiban néha egy kis község lakosságának megfelelő számú ember él át napjait udvar, kert, sőt igen gyakran meg kellő világosság nélkül is. Mint csaknem minden téren, itt is az Egyesült-államok hatalmas köztársasága jár elől példájával. New-York élenkebb helyein már nem csak 3—4 emeletes házakat találunk, mint a mi fővárosunkban, hanem 8—10 emeletes házak sem tartoznak a ritkaságok közé. A legnagyobbak egyike a házak közt az a 11 emeletes óriási ház, melyet lapunk mai számában mutatunk be olvasóinknak.

Az „Osborne Apartment-house”, a mint ezt a házóriást nevezik, New-York egyik legelőkelőbb helyén, az 57-ik kereszt-utca s 7-dik avenue (hossz-utca) éjszaknyugati sarkán áll, számos közúti pálya szomszédságában. Az épület, mint képünkön látható, épen nem szép, közönséges kaszárnya-stílus, de egészen köböl és vasból van s így teljesen tűzmentes s óriási nagysága által, melyre szédelegve tekint fol az ember, bámulatba ejt. Még a földalatti rész is emeletes, úgy hogy a felemeletekkel együtt tulajdonképp 13 emelete van. Belseje nagy kényelemmel, sőt fényűzéssel van ellátva. Drága márványoszlopok és díszítések, mozaikok, tarka üveglablakok, aranyozott bronzok, tölgyfa- és mahagoni-éktímenyek nagy számmal fordulnak elő. Minden emeleten négy lakás van 8—10 lakosbóval, melyekhez járul még cseledszoba, fürdő-szoba, konyha, kamra, jégartó s más mellékkelhelyiségek. Minden lakásban van — s ez az amerikai fejlettebb kíváncsokra nézve nagyon jellemző — külön vas- és befalazott pénzszekrény, gázvilágítás, villamvezető készülék, villamos csengetyűk, telefon, beszélőcsövek, stb. A kényelmes lépcsőkön kívül éjjel-nappal négy emelő gép közvetíti a forgalmat. Telen a lakásokat, folyosókat központi fűtővel látják el. A házban magában van egy konyha, úgy hogy senki sem kénytelen otthon főzni. A pinzekben a tüzelő szereket s más szükséges dolgokat, gyári áron szerezzve be, raktárban tartják s a lakók csak 10 százalékat fizetve, mindent felszállítva kapnak. A házmaster megjegyzi magának, ki mikor található otthon: ő veszi át s adja kézhez a leveleket, újságokat s megbízásokat. Az épületben a házkészelői személyzetén

kívül 40 családnak van kényelmes helye. A legdrágább lakások a 4—6-dik emeleten vannak, hol egy lakás fűtéssel, világítással, vízvezetékkel, a távirat és telefon használati jogával stb. együtt mintegy 5000 forintba kerül. A vízvezeték számára a ház tetéjén külön réservoir van. A ház összes bevétele évenként mintegy 150,000 forint, mely az építési költségek (2 millió forint) 7½ százalékát teszi, a kezelési kiadásokat, felszerelést, adót, stb. nem számítva. Látható mindebből, hogy az amerikaiak gyakorlati érzelme lehet kényelmessé teszi az ily kaszárnyák lakóinak is az otthont s a nagy verseny kényszeríti a házi urakat, hogy minden szükségesről gondoskodjanak.

RÓMAI SZÜZEK ÁLDOZATA.

A hajdani Róma nőinek életében nagy szerepet játszott a vallásosság; a nők akkor is mélyebben hittek, mint a férfiak. Általában a bölcsekedés nem hatotta meg a római nőket, mint a görögöket, s bár voltak közöttük is emancipált szellemek, a mai kor értelmében, kik, mint Cornelia, lanton játszottak, mértanhoz s bölcsestetthez értettek, mint Clodia, verseket írtak, s magok hívták meg az ifjakat ünnepélyeikre, vagy mint Sempromia, adósságokat csináltak soha meg nem fizetés reményében és összeesküvésekbe keveredtek — de a túlnyomó rész mégis ragaszkodott a valláshoz, s a férfiak magok is szerették, ha nők hisznek az istenekben. És Róma női valóban buzgó részt vettek az imákban, áldozatokban s egyéb szertartásokban. Templomba jártak s híven teljesítették vallási kötelességeiket. Igaz, hogy némely kultuszban a nők nem volt helye, így például Herkules templomába nők nem volt szabad lépnie, de más kultuszok viszont kizárólag csak a nők számára valók voltak, s a „Bona Dea” misztériumaiban még a férfiakat ábrázoló képeket is lefügnyözték.

Nagy súlyt fektetett a római nő élte minden körülményei közt az áldozatokra is. Közösen áldoztak a jegyesek esküvő előtt, s hasonlóképpen otthon az új házasság esküvő utáni napon. Áldoztak a tisztessé matróknak, ha halált akartak adni istennek férjeik szerencsés házateértéért, s áldoztak a gyermekleánykák, midőn szép szűzű serdülő, lelkők megnyílt a szerelem édes harmatának.

Ha megmozdult szívők s megszüntek gyermekek lenni, eljötték a szerelem istennőjének oltárához, oda rakták le áldozatát a bábokat, a tarka labdákat s más játszószereket áldozatul, kérve a szép istennőt, hogy ez áldozatot cserélje fel más joggal, a gondolt, de megnevezni meg nem mert férfi szerelmével. E sajátos áldozatot mutatja be Coomans H. szép képe, melyet jelen számunkban közlünk.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

VERNE GYULA REGÉNYE.

FORDÍTOTTA HUSZÁR IMRE

HATODIK FEJEZET.

Melyet a mérnököknek, gépészeknek és egyéb tudósoknak talán czélszerű volna átugraniok.

„Mikor fog az ember megszűnni a földön csúszni-mászni, és mikor fog az azurban és az egek békéjében élni?”

Flammarion Kamil a kérdésre kész a felelet: akkor, mikor a géptan haladása lehetővé fogja tenni a röplés problémájának megoldását. És — a mint előhe lehetett látni néhány év óta — a villamosság gyakorlatibb értékesítésének a problema megoldására kellett vezetnie.

1783-ban, jóval előbb, mintsem a Montgolfier testvérek a legelső montgolfiérét és Charles természetbuvár a legelső léggömböt elkészítette, néhány kalandos elme a légkör meghódításáról álmodozott, mechanikai készülékek segítségével. A legelső feltalálók tehát nem gondoltak a légnél könnyebb készülékekre — a természettudomány akkor állapota mellett ilyesmi eszükbe se jutott volna. A légnél súlyosabb készülékek-től, a madarak szervezetének utánzásul készült gépektől várták a légi utazások lehetőségének megvalósítását.

Ezt tette a bohó Ikarus is, Dedalus fia, a kinek szárnyai, csupán viaszszal levén a testéhez illesztve, lehullottak, a mint a naphoz közeledett.

De a nélkül, hogy a mythologiai időig vagy csak a tarentói Archytes koráig is visszamenünk, már a peruggiai Dante, Leonardo da Vinci és Guidotti munkáiban is feltaláljuk a légkör közepette mozogni hivatott gépek eszméjét. Harmad-fél századdal később a feltalálók száma szaporodni kezdett. 1742-ben Bacqueville marquis egy szárnyrendszert gondolt ki, és készülékével kísérletet tesz a Szajna felett, lezuhan és eltöri a karját. 1768-ban Paucton tervez egy készüléket, fenn-tartó és előmozgató csavarral ellátva. 1781-ben Meerwein, a badeni herceg építész, egy orthopterikus mozgású gépet készít és tiltakozik azon állítás ellen, mintha az akkoriban feltalált léggömbök kormányozhatók volnának. 1784-ben Launoy és Bienvenu egy helicoptert mutatnak be, a mely rugók segítségével mozogott. 1808-ban az ausztriai származású Degen Jakab tesz röplési kísérleteket. 1810-ben egy füzet jelenik meg, melynek szerzője, a nantesi származású Deniau, azt az elvet fejtegeti, hogy csak a „légnél súlyosabb testek” mozoghatnak a légben. 1810-től 1840-ig Berblinger, Vignal, Sarti, Dubochet és Cagniard de Latour tanulmányaival és találmányaival találkoztunk. 1842-ben az angol Hensont találjuk az általa kidolgozott rendszerrel, a melynek alapját gőz által mozgatott hajtott síkok és csavarok képezik; 1845-ben Cossut felszálló csavarokkal ellátott készülékével; 1847-ben Vert Kamill tollas szárnyú helicopterevel; 1852-ben Leturt a kormányozható leszálló ernyő rendszerével, a melynek megkísérlése a feltaláló életébe került; ugyanabban az évben Loup Mihályt négy; forgt szárnyú lejtős készülékével; 1873-ban Bélégueico és aeroplanját, a melyet vontató csavarok mozgattak, Vauassin-Chardannest, szabadon kormányozható papírsárkányával, Cauley Györgyöt gázmotorral ellátott röplő-gépeivel. 1854-től 1863-ig a következők tűnnek fel; Pline József, a ki szabadalmakat nyert különböző léghajózási rendszereire, Bréant, Carlingford, Le Bris, Du Temple, Bright, a kinek felszálló csavarai megfordított irányban forognak, Smythies, Panafieu, Crosnier stb. Végre 1863-ban Nadar erőfeszítéseinek sikerül egy társulatot alapítani Párisban a „légnél súlyosabb készülékek” hivatásán. Itt a feltalálók kísérleteket tesznek gépeikkel, a melyek közül némelyek már szabadalmaztatottak: Ponton d'Amécourt bemutatja gőz-helicoptérjét, De la Landelle megismerteti rendszerét, a mely csavarok, lejtők és leszálló ernyők kombinációjából áll, Louvrie bemutatja mechanikai madarát, Groof próbát tesz emeltük által mozgatott szárnyas készülékével. A lendület meg van adva, a feltalálók feltalálnak, az arithmetikusok kiszámítanak mindent, a mi gyakorlatilag tetheti a légkörben való mozgást, Bourcart, Le Bris, Kaufmann, Smyth, Stringfellow, Prigent, Danjard, Pomés és De La Pause, Moy, Pénaud, Jobert, Hureau de Villeneuve, Achenbach, Garapon, Duchesne, Dandur, Parisel, Dieuaide, Melkiss, Forlanini, Brearey, Tatin, Dandrieux, Edison, némelyek szárnyakkal vagy csavarokkal, mások lejtős síkokkal tervezik, gyártják, tökélesítik röplők gépeiket, a melyek képesek lesznek nélkülödni abban a pillanatban, mikor valamely feltaláló egy jelentékeny erejű és rendkívüli könnyűségű motort fog rajtuk alkalmazni.

Bocsánat a kissé hosszú névsorért. De nem kellett-e megmutatni a légkörben való mozgás teljes lépcsőzetét, a melynek legtetéjén a Hódító Robur tűnik elénk! Alkotott volna-e a mérnök ily tökéletes készüléket elődjének tapogatózásai és kísérletei nélkül? Bizonyan nem! És ha egyfelől csak mely megvételést ezert azok iránt, a kik még ma is a léggömbök kormányozhatóságának titkát keresik, mely tisztelettel viseltetett a „légnél súlyosabb” készülékek párhívei iránt, akár angolok, akár amerikaiak, olaszok, osztrákok vagy francziák voltak, — de főleg a francziák iránt, a kiknek általa tökéletesített munkái alapján sikerült kigondolni, majd megalkotni az Albatrost, azt a röplő gépet, a mely most a légkör áramlatainak közepette haladt kitűzött útján.

— Röplj galamb! — kiáltá az aviáció legbuzgóbb híveinek egyike.

— Ugy fogjuk a levegőt taposni, a mint a földet taposunk! — viszonázá egyik a legszenvélyesebbek közül.

— A gőzmozdonyra légi mozdonyra felülünk! — kiáltá a leglármásabb, a ki a nyilvánosság trombitáit fújta meg, hogy felriaszssa a régi és az új világot.

Valóban semmit sem állapított meg jobban a

AZ ALBATROS.

HARMINCZHÉT ÁRBOCZOS HAJÓNAK TŰNIK FÖL.

A HÓDÍTÓ ROBUR.

tapasztalás és a számítás ama tételén, hogy a levegő nagy ellenállásra képes támaszpont. Egy leszálló ernyőt képező és egy méternyi átmérőjű készülék nem csak mérsékli a levegőben való leszállás segítségét, hanem képes azt egyenlőtlensé tenni. Ezt már azelőtt is tudták.

Azt is tudták, hogy mikor a mozgás nagy sebességgel történik, a súly működése körülbelül e sebesség négyzetével áll megfordított arányban és csaknem jelentéktelenné válik.

Hasonlóképpen tudták azt is, hogy minél inkább növekszik egy röplő állat súlya, aránylag annál kevésbbé növekszik a levegőben való fentartására szükséges szárnyak terjedelme, noha a szárnyak mozgásai lassabbak.

A röplő készüléknek tehát úgy kell megalkotva lenni, hogy értékesítse e három természeti törvényt és utánozza a madarat, «a légkörben való mozgás és csodálatraméltó típusát», mint Marey tudor, az Institut de France tagja nevezte.

Háromféle készülék oldhatja meg e problémát: 1. A helicopterek, melyek nem egyebek függőlyes tengelyű csavaroknál.

2. Az orthopterek, a melyek a madarak természetes röplését igyekeznek utánozni.

3. Az aeroplanok, a melyek lejtős síkot képeznek, mint a papírsárkányok, de vízirányos csavarok által vonatra vagy hajtattak.

Mind a három rendszernek voltak és vannak párhívei, a kik semmi tekintetben se hajlandók engedniüknek.

Azonban Robur, különböző tekinteteknél fogva, elvetette az első és a második rendszert.

Kétség se lehet a felől, hogy az orthoptér, a gép-madar, bizonyos előnyöket nyújt. Renard úr tanulmányai és kísérletei 1884-ben ezt kellőleg bebizonyították. De helyesen jegyezték meg vele szemben, hogy nem kell a természetet szolgálni utánozni. A gőzmozdonyok sem a nyulak utánzatai, sem pedig a gőzhajók nem készülnek a halak mintájára. Az előbbieket kerekekkel látták el, melyek nem lábak, az utóbbiakat csavarokkal, a melyek nem uszohártyák. S e miatt nem haladnak rosszabbul előre. Sőt ellenkezőleg. Ezenkívül tudhatjuk-e mi történik mechanikailag a madarak röptében, a melyeknek mozdulatai nagyon sok-félék? Nem gyanítja-e Marey tudor, hogy a szárnyak fölemelések az úgynevezett vitorlatollak szétnyílnak és átbocsátják a levegőt, ezt a mozdulatot pedig legalább is nagyon nehéz volna egy mesterséges készülékkel utánozni.

Másfelől az se kétséges, hogy az aeroplanok is mutathattak fel némely kedvező eredményeket. A csavarok ferde síkot képezvén a légréteghez

képest, egyszersmind biztos módját képezték a felszállásnak is és apró készülékekkel tett kísérletek azt is bebizonyították, hogy a rendelkezésre levő súly, vagy is az, a melylyel a készülék saját súlyán kívül rendelkezni lehet, a gyorsaság négyzete arányában növekedik. Ez rendkívül előnyös körülmény volt.

Mindazonáltal Robur azt gondolta, hogy a legjobb az, a mi legegyszerűbb. Ennélfogva a csavarok — a „szent csavarok”, a melyeket a Weldon Institute ülésén az arezába vadtak, — tökéletesen elegendők voltak röplő gépe összes igényeinek kielégítésére. Egy részük a készüléket fentartotta a levegőben, a többi pedig tovább szállította csodálatos gyorsasággal és biztonsággal.

Elméletileg, mint Tatin Viktor ur bebizonyította, egy kellően rövid kanyarodás, de jelentékeny terjedelmű csavar nagyon gyors forgás mellett bármily nagy súlyt is fölemelhetne a legcsekélyebb erővel.

Az orthoptér, a mely a madarak szárnymozgását utánozza a levegő ellentállására támaszkodva emelkedik fel, a helicoptér pedig oldalt csapdossa a levegőt a csavar szárnyaival, mintha lejtőn haladna fölfelé. Tehát a madarak lapátalakú szárnyai helyett voltaképpen csavaralakú szárnyak vannak alkalmazva. A csavar szükségképpen a tengelye irányában mozog. Ha a tengely függőlyes, akkor a csavar mozgása is függőlyes; ha vízirányos, akkor a mozgás is vízszintes irányban történik.

Robur mérnök egész röplő készüléke e két-féle működésen alapult.

A következőkben adjuk szabatos leírását, a mely három lényeges részre osztható: a fedélzet, a fentartó és mozgató készülék s a gépezet.

A fedélzet. — Ez egy négy méternyi széles és harmincz méternyi hosszú szerkezet, valószínűleg hajófedélzet, sarkantyúalakú előrészzel.

Alatta kidomborul a szilárd alaku hajótest, ebben vannak elhelyezve a mechanikai erő előállítására szükséges készülékek, a löporkamra, a szerszámkamra és az összes elémiszerek raktára, ideértve az ivóvízkészletet is. A fedélzet körül vékony dróthálózat képezi a párkányt. Három különálló rekesz felel részben a legénység, részben a gépezet foglalja el. A középsőben ama gép működik mely a felszálló és fentartó készülékeket hajtja, az első és hátulso rekesz egyik fulkéjében a vízszintes irányban hajtó gépek működnek. Mind-egyik gép külön-külön hajtó szerkezettel bír. Az előreszben levő első rekeszben van elhelyezve a konyha, az edénykamra és az őrhelyiség. A hátulso rekeszben különféle fulkék vannak, egyebek közt a mérnök fulkéje, az ebédlő, fölötte

pedig a minden oldalról ablakkal ellátott kis helyiség, a melyben a kormányos igazgatja az egész készüléket egy hatalmas kormányzó gép segítségével. Valamennyi fulkét ablakok világítják, a melyeknek üvege a közönséges üvegét tiszteszeresen felülmúló ellentállási képességgel bír. A hajótest alatt hajlékony rugók egész rendszere van alkalmazva, a melynek rendeltetése az, hogy az ütődéseket enyhítse, noha a mérnök annyira képes uralkodni a készülék minden mozdulatán, hogy a leszállás, illetőleg a leérkezés a földre rendkívül csendesen megy véghez.

Fentartó és mozgató készülék. — A fedélzet fölött harminczhat tengely emelkedett függőlyesen, mindegyik oldalon tizenöt és két magasabb a középen. Az ember harminczkét árbozos hajónak tarthatná. Csak hogy az árbozokon nincsenek vitorlák, hanem a helyett mindegyikén két, meglehetősen rövid kanyarodású és csekély átmérőjű csavar van, a melyek bámulatos gyorsan birnak forogni. Mindegyik tengely a töbitől függetlenül s ezenkívül minden második ellenkező irányban forog, a mi okvetlenül szükséges volt annak elkerülésére, nehogy az egész készülék egyszerre kénytelen legyen a saját tengelye körül forogni. Ily módon a csavarok, miáltal a függőlyes légoszlopon fölemelkednek, kölcsönösen ellensúlyozzák egymást a vízirányos ellentállással szemben. A készülék tehát hatvanegy felszálló és fentartó csavarral van ellátva. A csavarok három szarát külsőleg egy érczarkika tartja össze, a mely szelfőgőzt képezvén, tetemes mozgató erőt takarít meg. Elöl és hátul, vízirányos tengelyeken egy-egy négy águ hajtócsavar van alkalmazva, a melyek ellenkező irányban forognak és vízszintes irányban mozgatják a készüléket. E csavarok sokkal nagyobb átmérőjűek a felszálló csavaroknál és hasonlóképpen rendkívüli gyorsasággal birnak forogni.

Egészben véve a készülék egyesíti magában Cossut, De la Landelle és Ponton d'Amécourt rendszereit, a melyeket Robur mérnök tökéletesített. De Robur főleg a mozgató erő kiválasztásában és alkalmazásában tarthat igényt a feltaláló czímére.

Gépezet. — Robur a készülékének fölemelésére, fentartására és vízszintes irányban való mozgatására szükséges erőt nem a víz vagy egyéb folyadékok gözből, sem sürített levegőből vagy egyéb ruganyos légemékből, sem pedig a mechanikai működés előidezésére képes robbantó vegyületekből állította elő, hanem e czélra a villamosságot használta fel, ezt a hatalmas tényezőt, mely egykor az iparosvilág lelke lesz. Egyeb-iránt a villamosság előállítására nem használt

semmiféle electro-motor gépet, hanem csupán oszlopokat és sűrítőket. Milyen elemekből vannak ezek az oszlopok összeállítva és milyen savak idezik elő a működését: ez Robur titka. Így áll a dolog az akkumulátorokkal is. Senki se tudja, milyen természetűek a pozitív és negatív lemezek. A mérnök nem kért a találmányára szabadalmat — és nagyon jól tette. Szóval a kétségbevonhatlan eredmény ennyiből áll: rendkívüli mennyiségű villamosság előállítására képes oszlopok; savak, a melyek az elpárologásnak és a megfagyásnak csaknem teljesen ellentállnak, akkumulátorok, a melyek a Faure-Sellon-Volek-már-féle akkumulátorokat messze hátrahagyják és áramlatok, a melyeknek ereje eddigéig ismeretlen fokot ér el. Tehát ugyszólván végtelen mennyiségű erő működik a csavarokra, a melyek viszont a készüléket minden körülmény közt a szükségletet felülmúló erővel látják el.

De, újabb ismételnünk kell, a gépezet Robur mérnök titka, a melyet senkinek sem árult el. Ha a Weldon Institute elnökének és titkárnak

kek, delejtük és sextansok, hőmérők, különböző légmérők részint az elért magasságok meghatározására, részint a légnyomás változásainak megjelölésére, egy kis könyvtár, egy kis hordozható nyomda, egy kis hátultöltő ágyú, a mely a fedélzet közepén forgó talapzaton pihent, és hat centiméternyi átmérőjű löveggel volt megtöltve, jelentékeny löpor-, golyó-, töltény- és dinamit-készlet, az akkumulátorok áramlatai által fűtött konyha, jól ellátott éléskamra, néhány hordó whiskey és gin, szóval mindaz, a mi néhány hónapra terjedő leszállás nélküli utazást lehetővé tett, ebből állt a léghajó felszerelése, nem is említve a híres trombitát.

Volt azonkívül a fedélzeten egy kancsukból készült, el nem merülhető könnyű csónak, a mely nyolcz embert tova szállíthatott egy folyamon, tavon vagy nyugalmas tengeren.

De vajjon Robur nem alkalmazott-e legalább leszálló ernyőket előfordulható szerencsétlenség esetére? Nem. Nem hitt az efféle balesetekben. A csavarok tengelyei egymástól függetlenek vol-

rosában, Krisztianában, mely alkalommal a híres koresolyaművész, Paulsen Axelt, ki Hamburgban mesteri címet is kapott, egy 21 éves fiatal ember, Hagen Harald legyőzte. Ez az ifjú 25,000 méter hosszú utat koresolyán 56 perc s 39 másodperc alatt tett meg. Paulsen 2 perc s 40 másodperc múlva érkezett.

* A Tivoli vizesét Róma mellett most újra akarják felhasználni, hogy vízerőt adjon az örök város utcáinak villamvilágításához. A szükséges gépeket már megrendelték Berlinből.

* Híres művészek festék-lapjait, (palettáit) gyűjtötte össze egy párisi amateur. Husz évi fáradságos munka után sikerült csaknem minden modern francia festő s e mellett számos más művész lapjait összeszednie s az egész gyűjteményt az államnak akarja ajándékozni. A történeti emléken kívül állítólag minden művész egyénisége bizonyos foliák visszatükröződik a paletták alakjain; a tájképfestők a népszerű alakot jobban szeretik, a történeti és genrefestők a kerekét. Details csataképfestő tábláján a festékek katonái sorban voltak felállítva, Rousseau Tódor vén fatörzs alakba helyezte őket, Doré Gusztáv palettája elzászi kemenczét ábrázolt, a kéményt hosszú bot képviselvén.

OROSZ KATONASÁG.

CSEKESZ KATONÁK.

nem sikerül fölfedezni, akkor valószínű, hogy ez a titok el lesz veszte az emberiségre nézve.

Említenünk se kell, hogy a készülék súlypontja ugy van alkalmazva, hogy nem képezhet nyugtalanító szögletet a vízszintes irányval és a felbillelés lehetősége ki van zárva.

Még csak azt kell megmondanunk, hogy mily anyagból készítette Robur mérnök a léghajóját — mert ez a név valóban a szó legszabatosabb értelmében rejlik egy Albatrosra. Mi volt ez az anyag, a melybe Evans Phil bowie-kése nem birt behatolni és a szilárdságát és könnyűségét Prudent bácsi nem tudta meghatározni? Papiros és egyéb semmi.

Ez anyaggyártása már évek óta lendületet nyert. Az enyvezetlen papiros, melynek egyes lapjai dextrinnel és keményítővel impregnáltak, hidraulikus sajtóban összenyomattak, acélszeménységű anyagot képez. Készítenek belőle vasuti síneket és waggon-kerekeket, a melyek erősebbek és egyszerűsödnek könnyebbek az érzékekreknél. Robur pedig épen a szilárdságot és könnyűséget akarta értékesíteni léghajójában, melynek teste, fedélzete, fülkéi, kabinjai kizárólag a hidraulikus sajtó alatt érezték, sőt a mi a tetemes magasságokban utazó készüléknél szintén nem volt megveendő, eléghetlenné vált szalmapapírból készülték.

Robur mérnök, Turner Tamás felügyelő, egy gépész két segédével, két kormányos és egy szakács, összesen nyolcz ember, ennyiből állt a léghajó legénysége; de e szám teljesen elég volt a szükséges manőverek végrehajtására. Vadász- és harci fegyverek, halászati eszközök, villamos világító műszerek, megfigyelési készülé-

kek és ha némelyek megálltak is, ez nem akadályozta a többiek forgását. Az összes csavarok felerészének mozgása elég volt ahhoz, hogy fentartsa az Albatrost természetes elemében.

— És az Albatrossal, — mint Roburnak nem sokára alkalma volt magát kifejezni önkénytelen vendégei előtt, — az Albatrossal uralkodom a világ hetedik részén, a mely nagyobb Ausztráliánál, Ozeániánál, Ázsiánál, Afrikánál, Amerikánál és Európánál, uralkodom a légi Ikária felett, a melyet egykor ezer meg ezer ikariai fog benépesíteni.

(Polytáisa következnek.)

EGYVELEG.

* Fehér holló. Limodo Giovanna, a madridi opera első táncosnője, a mult karácsony alkalmával nyomtatott körlevelet bocsátott ki, melyben sértésnek jelenti ki, ha valaki neki ékszeret, vagy akár csak virágokat és bonbonokat akarja ajándékozni.

* Korcsolya-verseny volt nemrég Norvégia fővá-

* Indiában soha sem volt oly sok európai utazó, mint jelenleg. Mondják, hogy a Londonban nemrég tartott nagy indiai kiállítás tette divatosszá az országot.

* A szénsav mennyisége, melyet egy felnőtt ember óránként kilehel, körülbelül 20 liter s így egész éven át 175,200 liter, azaz 344 kilogramm. A belélegzéshez ugyanily mennyiségű élellyel szükséges. Mintegy 32 ember lehel ki annyi szénsavat, a mennyi egy hektár szántóföld vagy erdő növéseire szükséges, s lélegzik be ugyanannyi élellyel, a mennyit egy hektár szántóföldön vagy erdőben levő növény ad. Ebből kiszámítható, hogy hány ember volna képes fizikailag megélni. Ott, hol mező serdő nincs, a szél gondoskodik az élellyel szükséges megoszólásról.

* A föld kérgének befagyására nézve különböző észleleteket tettek. Jakutskban mintegy 127 méter mélységig egész éven át fagyos a föld. A Barrow-utnál, a Baffin-földtől északra Ray északsarki utazó kutatása szerint 20 méter mélységben még 2 fok hideg van s mivel a hideg átlag 38 méterenként apad egy fokkal, a befagyott föld mélységét Ray e helyen mintegy 430 méternyire teszi.

ARANY JÁNOS LAKÁSA GESZTEN.

A JELENLEGI miniszterelnök életrajzából eléggé ismeretes, mily nagy gondot fordított édes anyja, Tisza Lajosné a maga gyermekeinek nevelésére. Midőn a legkisebbik fiában, Domokosban korán jelentkező költői hajlamot és tehetséget vett észre, az édes anyja, kinek családjából a Telekiek közül már addig is nem egy író és költő vált ki, elhatározta fiát ez irányban egészen komoly és alapos kiművelésben részesíteni.

A Geszthez alig egy órajárányira fekvő Nagy-Szalontán lakott ekkor Arany János, az épen lezajlott forradalom által összetört lélekkel, hivatásában megzavarva, abban a rettentő kedélyállapotban, melyet a «Bolond Istók» első énekében rajzol, midőn «kétségbeesés örvényeig jutottan, kezét égre emelni nem meré.»

Öt szőlította fel 1850. tavaszán Tisza Lajosné, hogy fiának a görög nyelvben, a költészettan és esztetikában magasabb szakképzést nyújtson. Arany elfogadta a meghívást, és az év nagyobb részét (talán 7—8 hónapot) a Tisza-család körében Geszten töltötte. Főképen a görög költőket és ezek közül is Homért olvasta tanítványaival, kívül kevés idő alatt kölcsönösen megszerették egymást. A Homér «fénydús egével» való ezen tüzetesebb és úgy szólván kötelességszerű foglalkozás kétségtelesen jó hatással volt a költő lelkére és kedélyére; sőt a «Bolond Istók» első énekén, melyet 1850-ben írt, a közvetlen hatásnak nyomai is látszanak.

Geszti élete elég kellemes volt. Minden héten legalább egyszer vagy családja látogatta meg őt Geszten, vagy ő kedveseit Szalontán. Fia, László, még mint kis vidám gyermek huzamosabban is lakott vele Geszten és játszott a játékaival a geszti kertben, míg atyja gondolatokba merülve, legtöbbször hajadon fölvel, a társaságtól elvonultan magánosan folytatta sétáit a nagy szőlők alatt.

Tisza Domokos nevelője Kovács János, most debreczeni tanár, Aranyak még Debreczenből tanuló társa és barátja volt. Tőle tudom, hogy Arany Geszten léte alatt mennyire szerette a magánosságot; aludni keveset tudott és szokása volt néha álmatlan éjszakáin a sötétben tele írkalni csak maga által megérthető jegyekkel az ágya mellett levő falat, úgy magyarázva ezt, hogy emlékező tehetségét gyámoltítja vele; sokat panaszkodott azon is, hogy rendszeresen dolgozni nem tud. A családdal való viszonyában igen óvatos és vigyázó, ruházatában mindig feltűnően tiszta, sőt csinos volt. A református papnál, Szabó Józsefnél azonban, hol egyszer-mászor egy-egy estét töltöttek, fölmelegedett és gazdag humorral, őszinte jó kedvvel vett részt a társalgásban.

Arany először a geszti kastély egyik emeleti szobájában, az ugynevezett pavillonban lakott: csak később ment, hogy a zajt lehetőleg kerülje, azon kis kerti lakba, melyet képünk ábrázol. E kis laknak neve a kastélyban most is Stándli-ház. Nevét Steindl váradai kanonoktól, egy tudomány- és természetkedvelő paptól vette, ki még az idős Tisza László idejében mint a család kedves vendége gyakran járt ki Váradról Gesztre, és a kinek kívánságára építették e tulajdonképpen nádkunyhót ábrázoló kis idylli lakot.

Ujabb időben több ideig Mezei Ferencz, a Tisza-család régi hű embere lakta. Két oldalról a park bokrai és fái veszik körül, míg egy olda-

lon szőlőskert van mellette; elibe pedig már az Arany elmenetele után jóval épült egy kuglizó, mely most is ott van.

Mészoly festménye a lakást a kastély felőli oldaláról ábrázolja. A csinos gyermek-alak az előtérben, ki játékaival kezében a kastély felé megy, a miniszterelnök legkisebbik fia, Lajos.

Még egy szomorú alkalom hozta évek múlva Aranyt, már mint nagy-körösi tanárt, Geszttel és egykori háziasszonyával közelebbi összeköttetésbe.

Egykori tanítványa, Domokos, kibén csakugyan figyelemreméltó költői hivatás felett ki, mintán hiába kerestetett vele gyógyulást még a

ARANY JÁNOSRÓL.

Szász Károly felolvasásából.

Arany János alakjainak minden egyes vonása megfigyelés, észrevétel; de az alakot magát, egészében a képzelet teremtette meg s a plastikai művészet alakította. A képzelet így megalkothatja s meg is alkotja, a mit soha sem látott egészben, csak szétszóró részletekben; az egyes, talán egészen más vonatkozású, vonásokból összefüggő s egységes képet alkot. Ez az emberi teremtés nevébbsége. Jaj annak, a ki soha nem látott, csak képzelete alkotta részletekből akar képet teremteni. A kép vagy természetlen lesz, vagy össze nem illő; a Horác első gúnyszava éri: «velut aegri somnia», «mint a lázbeteg álmái». A képzelet ily szabadsága betegség és kicsapongás, nem

ARANY JÁNOS LAKÁSA GESZTEN. — Mészoly Géza festménye.

déli égjál alatt. «Egyiptom földé örökös nyarában» is a szülői szeretet, pár év múlva ifjuság virágában meghalt. — Az édesanya Aranyt, — ki egyik szép költeményében (Domokos-napra) már korábban megörökítette tanítványa iránti szeretetét — szőlította fel a korán elhunyt ifjú költeményeinek (inkább családi emlék gyanánt) sajtó alá rendezésére, a mit Arany teljesített is, és a Tisza Domokos költeményei csakugyan az ő átnézésével és ő általa írott előszóval jelentek meg.

A kép, melyet közlünk, Mészoly Géza jeles művésznök egy szép festménye után készült, a mely jelenleg Tisza Kálmán miniszterelnöknek tulajdona.

művészet, sem természet, de nem is teremtés: mert a teremtésben minden okszerű és következetes.

— Az ilyen alkotáshoz, a milyenről szölok, egy nagy tulajdon kell a legnagyobb mértékben: az, a mit objectivitásnak neveznek, s mely Arany minden tulajdonai közt a legelső helyen s a legmagasabban áll. Az objectivitás sajátja: mindent igazán látni, vagy a mint van s úgy adni vissza a mint látta. Az egyenes vagy lapos tükrö sajátja; míg az e nélkül szűkülő képzelődés, vagy az egyéni elfogultság, mint a domború és homorú tükrö, mindig ferde, sokszor torzképet ad, akár mert túlságosan összegyűjt, akár mert szétszórja a sugarakat.

S íme, a miért Aranyt némelyek lenézik, mert nekik ő igen józan, igen való-látó, igen igaz. Vajjon nem az-e Homer, nem az-e Shakespeare?

G. K.

Az utóbbi, a legnagyobb valamennyi közt, még abban is fölmúlja Aranyt, a mit ennek szintén a szemére vetnek, hogy tulságosan részletez, szinte pepecsel. Ki rajzolta valaha részletebben, az éles szemű megfigyelés teljesebb aprólékoságváladoktat, külsőket és belsőket — mint Shakespeare?

Az objectivitás legmagasabb foka, ha az ember önmagát, saját belsőjét is oly világosan látja, mint az idegent, a magán kívül levőt; ha úgy tudja megítélni s lerajzolni élénk állítást, mintha nem önmaga, hanem más volna. Az objectivitás e foka a legtrikább tulajdonok egyike. Az igazi lyrikus természetesen nem bírhatna vele: az ő érényök a teljes subjectivitás. Az ő belső valójuk önkénytelenül s közvetlenül ömlik ki, nem az önbírálat és ítélet közegén, hanem a mint magától nyilatkozik. Az objectivitás az epikusok sajátja s erénye, a kik nem magokat írják, hanem másokat s ha magokat kell írniok is, úgy írják le, mintha mások volnának maguktól. A drámai költemeznek e két tulajdon egyesülése kedvez leginkább: az epikus objectivítása s a lyrikus állítás egyaránt a nagy drámaírókban. Mert bizonyos értelemben epikus is, drámaíró is, magát írja — a mennyiben előbb bensőket magáéval teszi, a mit másokon látott, s tárgyaival és személyeivel átéli a mit azok átéltek. Shakespeare Othellót, Othello lelkiallapotain ment át, Hamletet, a Hamleten, sőt III. Rikárdot, kétségkívül a III. Rikárdén. De magát, úgy a mint van valóban s nem a mint ideiglenesen hősből vette át a költő — mint nem magát látni és szemlélni — az ént mint nem ént írni le, ez az objectivitás legfőbb foka s a legtrikább költői tulajdonok egyike, nem mondom, hogy a legnagyobb vagy legbecesebb, — csak hogy a legtrikább. S Arany ezzel is bír. És azt hiszem, Riedl egészen felre értette Arany mivoltát, mikor azt állítja róla, hogy »őreg korára subjectivabb lett, még a külső természetekben is saját sorsát látja« (24. l.). Ellenkezéleg, mindig objectivább, maga magát is úgy nézi, úgy elemzi, mint idegen tárgyat, teljes objectivitással. Riedl onnan meríti állítására az érvet, hogy Arany, élete végén, pl. Toldi szerelmében, saját subjectivitását vegyít elbeszélésebe, pl. leánya halála s unokája árvasága fölötti fájdalmát; de hiszen minden epikus, (kivéve Homért, a kinek nincs személyisége) ugyanazt teszi. Virgil Ill'ego-val kezd költeményét, melynek legvezetesebb helyén, a »Tu Marcellus eris«-nél, egészen a subjectív és tendenciosus költő szólal meg; Danténál az eposz hőse maga a költő s Beatriceja; Milton, a fény apostrophájában, a maga vakaságát tárgyalta. Ebből Arany subjectív váltára következtetést vonni nem lehet. Az ily helyek az eposz felbeszakításai — a költő hangulata szolgáltatja. De nézzük: Arany hogy tárgyalja saját ifjúkora s vándorlása élményeit a »Bolond Istók« II. énekében s hivatkozom legutolsó, hagyatékában maradt költeményei egyikére, a »Tamburás öreg úr«-ra — melyben úgy írja le magát, a mint ismertük, a mint igazán volt, külsőleg, belsőleg — a mint csak egy magán kívül levő tárgyat lehet leírni, teljes objectivitással.

Arany objectivitásának egy sajátossága jelensége, s annak valódi mértékét adja, hogy neki még subjectív érzelmei is bizonyos objectivitással bírnak. Hogy állításom paradoxnak ne lássék, sietek megmagyarázni. A subjectív érzelmek sajátossága a változás; a mi ma egészen eltölti valónkat s hévvel, sőt szenvedéllyel él bennünk s nyilatkozik, idővel meglankad, elhalványodik. Arany legbensőbb, legalányabb érzelmei sem változnak soha, szeretete tárgyait sem cseréli, sőt ha tárgyai megszűnnek létezni, szeretete irántok akkor sem változik. Szenvédeljeit az elmúlás nem teszi elégiakká. Petőfi iránti barátsága, leánya iránti forró apai szerelme, a halálban nem csak el nem múlik, de színt s alakot sem cserél. Érzelmek oly állandósággal bírnak, a belső, kedélyi hullámzásoknak oly kevésbé vannak alávetve, hogy ezt csak a subjectív érzelmek objectivitása nevével bírom megjelölni.

OROSZORSZÁG HADEREJE.

(Az orosz vezérkari. A hadsereg szervezete. Mozgósítási intézkedések. Az orosz lovasság. Egyenruházat és felszerelés. Katonai erődítmények.)

A nagy közönség előtt most, midőn a kitört háború veszélye napról-napra fenyeget, talán indokolatlan rémképek miatt való nyugtalanko-

dásra felgátlathat okot az a körülmény, hogy a csári birodalom haderejéről és szervezetéről minél kevesebb pozitív fogalmak vannak. E roppant birodalom kiterjedése, legendái híre már előre bizonyos erkölcsi lehangolást költ a vele való háború esélyeinek mérlegelésében mindazoknál, a kik Oroszország katonai készültségét apróbb részleteiben is nem ismerik. A mint az összehasonlítás és bírálat boncolgatás tere megnyílik, a képzelődés mind szélesebb körre szorul, s higgadtabb felfogásnak enged helyet, és sok aggály eloszlik, melyet csak a tapogatózás homályos sejtése növelt naggyá.

Próbáljuk meg teljes részrehajlással tüntetni fel Oroszország haderejét, a mint az most, egy nagy háború kilátásának küszöbén jelentkezik. Mert más az orosz hadsereg mai szervezete és más volt az, a melyet ezelőtt 38 évet láttunk az orosz intervenció idejében. A haladás sok mindenre kiterjedt közel négy évtized-alatt, de nem mindenre, a mi a hadseregeket ma már harcra- és győzelmeiképesé teszi.

Egy modern hadsereg tisztikara tudományos képzettségének mindenekelőtt a vezérkar tekintendő hőmérőjéül. Az orosz Nicolai-féle vezérkari akadémia, melyet Miklós császár alapított, 52 év óta áll fenn s ez idő alatt mintegy 1380 tiszt látogatta. A vezérkarnak meghatározott élettartama van. Uj tanítványok felvételére az akadémia, a hadügyminiszternek évenként tartat vizsgákat s a tisztekre, ki e vizsgákra jelentkezni kíván, mint nálunk is, legalább három évet kellett előbb a csapatnál szolgálni, s rangja legfőlebb századosi lehet.

Minden vezérkari akadémiának feladata az kell hogy legyen, hogy a hadsereg tisztjei között a hadtudományokat terjeszse, a katonai szellemet a hadsereg körében ápolja, ehren tartsa. Oroszországban ez irányban semmi sem történt; sőt az orosz vezérkari tisztek minél tovább tartják magokat más tisztektől s legfőlebb csak szolgálati ügyekben érintkeznek velök. Nagyon káros következményei vannak ennek, mert a fiatal vezérkari tiszti, ki rendszeren csak három évet szolgált a sorhadnál, nemcsak a szolgálattal, de a sorhadi étellel sem ismerős, minék eredménye az, hogy az orosz vezérkarnak vannak kitűnő elméleti képzettségű iskolamesterei, de nincsenek gyakorlati szemléti tisztjei, kik egy nagy hadjáratnál elevevaló eszméket a részletek teljes ismeretével volnának képesek keresztülvinni. A tudálékosság eme túltengése és a szellemi rugékonyság teljes hiánya a legutóbbi hadjáratnál is kitűnt. Be is látták az irányadó körök s igyekeztek az elmulasztott helyre pótolni azáltal, hogy utaztatni kezdték a vezérkari tiszteket s tanulmányozni velök a jövő háborúk színhelyeit s a szomszédos országokat. De ez csak a legutóbbi időkben történt s gyümölcsei aligha érnek meg egyhamar.

A 196 tábornok közül, kik a vezérkarhoz tartoznak, tényleg csak 50 foglal el katonai állást; a többi 146 polgári hivatalnok, szenátor, tartományi kormányzó, egyetemi gondnok, bizottsági elnök, jótékony alapítványok protektora, gimnáziumi vagy leányiskolai előjáró, stb. Úgyanez az eset a vezérkar törzstisztszijeivel. Ez utóbbiaknál 270 közül 190-en állanak póstai, vámhivatali, pénz- és belügyi szolgálatban.

Nemrég a császár jóváhagyásával egy felette fontos és sikerrel bízott kezdemény történt a katonai oktatás terén. Ez egy új tanfolyam a keleti, nevezetesen az arab, perzsa és török nyelvekre, mely a tiszteknek lehetővé teszi e nyelvek ingyenes megtanulását. A tanfolyam három évre van szabva és több föltételhez kötve. Így a tisztek köteleznie kell magát a tanfolyam végzetével legalább három évet az ázsiai tartományokban szolgálni. Dacára a kötelezettségnek, már is sokan jelentkeztek a tanfolyamra.

Ennyit az orosz vezérkar szelleméről, mely az orosz hadsereg legbevezetőbb pontja, s tekintve azt a kiváló szerepet, melyet a modern hadviselésnél a vezérkar játszik, igen könnyen végzetessé is válhatik.

Egyéb tekintetben az orosz birodalom 14 katonai kormányzóságra van felosztva; ezek: Pétervár, Finnland, Vilna, Varsó, Kiev, Odessza, Charkow, Moszkva, Kazán, Kaukázus, Orenburg, Nyugat- és Kelet-Szibéria és Turkesztán. A kormányzó vagy helytartó főparancsnoka a területi körébe eső összes csapatoknak.

Finnland nagytejedelemség nyolcz katonai kerületre oszlik egy-egy vadász-zászlóalj- és tartalék-zászlóaljál. A finn csapatoknak azonban,

melyek Oroszország legjobb katonái, főparancsnokságuk Helsingforsban székel, s azért kívül állóknak tekintendők a tulajdonképeni orosz hadsereg e keretén. Finnland hadereje különben 13,445 ember.

1876 óta két vagy több hadosztály, a hozzá tartozó tüzérséggel s egy hadosztály lovassággal együtt, egy hadtesttől egyesített, külön hadtestparancsnok alatt. E hadtestparancsnokok feladata az alájok rendelt csapatok taktikai kiképzése s erről a főparancsnoknak felelősek. De a semmi területi összetartozandóság érdeke által egymáshoz nem fűzött hadtesti kötelékek és hadtestparancsnokoknak békében nem sok szerep jut. De legnagyobb taktikai egységnek sem lehet venni ezeket, különböző nemű összetételük miatt. Mert pl. néhely hadtest három, más csak két hadosztályból áll. Két hadtestnek békében teljesen hiányzik a lovassága, vagy tüzérsége a hadtest kötelékén kívül áll. Az egy hadtesthez tartozó gyalog hadosztályok nem követhetnek mindig sor szerint; így például a 13. és 30-dik hadosztály van együtt.

Egészen összesen 19 hadtest létezik 44 gyalog-hadosztályal, 19 lovashadosztályal és a hozzájuk tartozó tüzérséggel. Négy gyaloghadosztály, a 19, 20, 21 és 23, továbbá a harmadik kaukázusi lovas-hadosztály, nem állanak hadtesti kötelékben. Mivel pedig az európai orosz hadsereg több mint 36 vadász-zászlóaljál rendelkezik, tehát a létező 72 hadosztály mellett minden két hadosztályra esik egy vadász-zászlóalj.

Hozzá kell tennünk még, hogy az 1881. aug. 30-diki újraszervezésnél az egész orosz birodalom 22, nem egyforma nagy dandárterületre lett osztva, melyek mindenikének élén egy dandárnok áll, mint a területén elhelyezett helyőrségi pót- és tartaléksapatok parancsnoka, önálló hadosztályparancsnoki hatáskörrel.

Térjünk át most az orosz hadsereg mozgósítására.

Az orosz hadsereg mozgósításának nehézségei, nem tekintve az erre szükséges pénzeszközöket, főleg roppant számerejében, valamint külön-nemű összetételében s roppant nagy, különböző területeken való egyenletlen felosztásában állnak. Az orosz birodalom határviszonyai és politikai hatalmi állása egy hozzák magokkal, hogy a főhaderő túlnyomólag nyugati határán legyen elhelyezve. Délen is, a kiev, odesszai és charkovi katonai kerületekben aránylag számos csapat fekszik, míg keleten Moszkva és Kazán, északon Pétervár szolgálnak a csapatösszevonások cenzuráiul. A hadsereg egész elhelyezése ugyszólván egy nem egyforma erős, helyenként épen megszakított gyűrűt képez, melynek belsejében csak a vasutvonalaknál állanak egyes csapatrészek. Ennélfogva lehetetlen is a csapatokat mindenütt az állomáshelyeikül szolgáló kerületekből ujoncozni, vagy háború esetében a szükséges tartalékkal ellátni. A nyugaton állomásozó ezredek közül soknak kiegészítő kerülete a birodalom közepén vagy keleti részén fekszik, s az illető ujonczok és tartalékosok nem ritkán 200, sőt több mérföld hosszú távolságokat kell hogy hátrahagyjanak, míg csapatjaikhoz érnek. Ehhez járul, hogy politikai okokból a nyugati kormányzóságok lakói csak csekély részben alkalmazhatók az ott állomásozó csapatok kiegészítésére, sőt inkább a nyugatról jövő ujonczok s tartalékosok is különösen az ország belsejében állomásozó csapatoknál soroztatnak be. Magától értődik, hogy minde körülmények az ujonczoságnál és mozgósításnál sok idővesztést és költséget okoznak.

Az ujonczok és tartalékosok behívása a birodalomnak 22 dandárkerületre és 528 hatóságra való területi beosztásán alapszik. A tartalékosok behívása lehet általános vagy részleges. Az erre vonatkozó rendelet vétele után a személyzetükben megszaporított katonai hatóságok rögtön értesítik a behívandó tiszteket rendeltetéseik helyéről, s ezek öt napi időt kapnak ügyeik rendezésére, s ezek a magok felszerelésére, a mely után a legrovidebb uton rendeltetési helyükre tartoznak bevonulni.

A behívandó altisztek és közemberek távirati úton a polgári hatóság, rendőrség stb. közbejöttével értesítetnek a behívásról, s 48 óra lefolyása alatt kell a katonai hatóságoknál jelentkezniök. A bevonultakat 200-ával egy-egy altiszt vezetésére alatt vasuton, vizen, vagy egyszerűen szállítják az évente megállapított gyülekező helyre. A lovasságnak, lovastüzérségnek ember- és lóállományuk, mint nálunk is, már békében is csak-

nem teljes, és — a mi nagyon fontos körülmény — azonnal kivonulhatnak.

Látványlag jelentéktelen, de mégis időrabló mozgósítási intézkedés az orosz hadseregnek a fegyvereknek utolsó pillanatára fenntartott kiállítás, a töltenyek beiszorítása s a kétszersült-készletek előállítása is. Ugyanis egy a csapatoknál, mint a fegyvertárakban található fegyverek életlenek, illetőleg az utolsó háború után eltompítottak. 1876 őszén csak egy gyalogezrednek, holott zászlóaljontként egy kőszőrűk állott rendelkezésre, hat napi idő kellett a fegyverek kiállításához, a mi állott 13,850 szuronyból, 22 kardból és 72—83 tészkából. A töltenyek beiszorításához 1876-ban minden ezrednek tíz napra volt szüksége; a nyolcz napi kétszersült-készlet előállításához pedig, legkedvezőbb esetben is, ha t. i. elegendő kemence áll rendelkezésre, csaknem 14 nap szükséges.

Az 1876-iki mozgósításnál az operáló csapatoknak két — egész három hétre volt szükségük, hogy teljesen mozgósítva legyenek, s csak decz. 10-én kezdődtek a csapatmozgósítások Besszarábiába. Az eleintén csak 180,000 főnyi operáló hadsereg mozgósítása és felvonulása tehát valami két hetet vett igénybe.

Ha most fontolóra vesszük, hogy Oroszországnak egy vagy két európai hatalom ellen viselőndő olyan háborújában, a melyen küszöbön áll, legalább is négyszer-ötször ekkora csapatlétszámról lehet szó, — 820,000 emberre számítva az első vonalon operáló orosz hadsereget, — akkor némi biztossággal lehet felvenni, hogy az első vonalú orosz hadsereg felvonulása a nyugati határon, jobb szárny: négy-öt hadtest, Kowno-Vilna; centrum: öt-hat hadtest, Varsó; balszárny: négy-öt hadtest, Volhynia, s egy tartaléksereg a vitelsz-szomszomsági vonalon és Mohilevnél, — legalább is négy-öt hetet kell hogy igénybe vegyen. Számításba van itt véve az a körülmény is, hogy a birodalom nyugati részén levő számos vasutvonalak, t. i. a pétervár-vasúti, moszkva-vasúti, kurszk-lublini, továbbá a vilna-virballeni, bjalsztojk-grajevói, varsó-mlevali, szkjernyeviczé-alexandrovói, varsó-centstochovi stb. elágazások újabb két vágányúak s a csapatok gyorsabb szállítást teszik lehetővé, mint 1876-ban, délfelé történt, s hogy a már békében is a vilnai, varsói és kiewi kerületekben állomásozó négy-nyolcz hadtestnek a mozgósítási rendelet után aránylag kevés időre van szükségük a stratégiai felvonuláshoz.

Igy áll Oroszország katonai ereje ma. Mindamellett nevétsége némely lapoknak túlzó hirtelése az orosz hadsereg számerejéről, annyival inkább, mivel épen az utóbbi időben Oroszország nevezetes redukciókat eszközölt tényleges állományában. Így különböző módokon 863,000-nyi békeállományát 756,000-re szállította le, évi pót-kontingensét pedig 230,000-ról 190,000-ra. Csak hogy a mit így számban vesztett, azt a csapatok jobb fegyverzése és kiképzése által pótolta helyre. Így különösen a lovasságnál, melynek gyökereis rendszerváltoztatással igyekezett taktikai jelentőségét emelni. E rendszerváltoztatás alapfogolata, hogy a mint már Miklós császár tervezte, a lovasság egy-egy mint lovas gyalogság is alkalmaztassék. Ez intézkedés czélszerűségét a hadi történelem több példával bizonyítja. Minden hadsereg, melynek a gyalogsági harcban is képzettség tekintélyes számú lovasság áll rendelkezésre, megelőzheti az ellenséget fontos pozíciók megszállásában s ezáltal nagyobb hadtestek működésének szilárd támaszpontot nyújthat. Midőn az utolsó francia-porosz háborúban Mac Mahon 1870 augusztusában ismeretes oldalmenetét Rheimsből Betheln át Metzbe végre akarta hajtani, a zász lovasságnak volt első sorban köszönhető, mely a francziák útjában álló Busancyt gyalogsági tűzzel védelmezte, hogy a német hadsereg a Maasnál idejekorán megérkezhetett, hogy az oldalmenetet megátolja. Másfelől ha a porosz lovasság 1870 aug. 16-án jobban ki lett volna képezve a gyalogsági tűzharcra, Bazaine visszavonulását Metzből Verdunbe talán csekélyebb veszteséggel tartóztathatta volna fel.

Oroszországban tehát újabb mindinkább tért foglalt az a meggyőződés, hogy a lovasság szerepe nem szabad hogy tisztán a felderítési és biztosítási szolgálatra szorítkozzon, hanem hivatalosan a magasabb rendű feladatokat is önállóan keresztülvinni, ha t. i. egyidejűleg mint gyalogság van felszerelve, kiképezve és alkalmazva. Azért 1882-ben egy ukáz adatot ki, melynek értelmében a sorhad 14 ulánus- és 14 huszárezrede ugyanannyi dragonyos-ezreddé lón átváltoztatva, a midőn a dragonyos-ezredek száma 46-ra emelkedett. Ez intézkedésnek mély szervezeti és taktikai szempontok szolgáltak alapul. Mig ugyanis a huszár- és ulánus-ezredek csak a lovas harcra voltak kiképezve, s karddal, pikákkal, revolverrel és karabélyokkal fegyverezve, addig a dragonyosok az orosz gyalogság kitűnő és messzehordó Berdan-fegyvereit kapták, bőven el voltak látva löszerekkel, s békében a gyalogsági harcban, a czéllövésben és összűzben gyakoroltatnak 1200 lépés távolságig. Egyidejűleg e rendszábrállyal elrendelték a 14 dragonyos-hadosztály felállítását, melyek mindenike három dragonyos-ezredből, egy doni, urali vagy orenburgi közkezredből és két lovas-ütégből áll, utóbbi összesen 12 nyolcz, és 6 kilencz cnteres ágyúval. E 14 dragonyos-hadosztály mindenikének összes ereje 2566 lovasból és 12 ágyúból áll. A lovasok közül 1392 a harcban gyaloglóban alkalmazható.

E 14 dragonyos-hadosztályon kívül az orosz hadseregnek rendes lovassága még három testőrlóvas-hadosztály s egy doni közák-hadosztály, a Kaukázusban pedig három kaukázusi lovas-hadosztály. Ez utóbbiak azonban egy európai harczenen aligha jönnek számításba. Minden dragonyos és közák 40 töltenyt és minden ágyút 75 lövedéket visz magával, s ezenkívül a löszerkocsik még minden ember számára 100—120 töltenyt, minden ágyúhoz 116 lövedéket visznek utánnuk. Így a 14 dragonyos-hadosztály mindössze 38,668 lovasból és 180 ágyúból álló erőt képvisel. A lovasok közül 20,880 mint gyalogság is alkalmazható.

Főlöszeres boncolgatni, minő nagy előnyökkel járhat háború esetén ez a rendszer. A fegyverrel ellátott és jó lovas-tüzérségtől támogatott lovasság gyalogság nélkül is önállóan nagyobb diverziókat tehet, s nagy tömegekben léphet föl az ellenség háta mögött, megsemmisítheti tárait, etappe-jait, elvághatja vasuti vonalait. Egy 20—30,000 emberből álló lovasság elszánt fölépése különböző ponton feltartóztathatja az ellenség csapatjainak összpontosítását.

1883 aug. 18-án elrendeltetett továbbá a dragonyos-hadosztályok lényesek keretsszaporítása is. Minden ezrednek négy fennálló keretjéet hatra emelték fel. Ez az egész fegyvernemnél 112 lovaszázad-szaporulást jelent. A fejenkénti szaporulat még csak ez évben lesz teljesen befelve, de mindenesetre jelentékeny lesz.

Az említett 15 lovashadosztály közül 10 áll épen az orosz birodalom nyugati határán, és pedig öt hadosztály a német, négy hadosztály az osztrák-galicziái s egy a román határon. Három más hadosztály délnyugaton az osztrák-román határ felől s kettő Oroszország belsejében van. De az öt utóbb említett nagy vasuti vonalak mellett van elosztva, úgy hogy néhány nap alatt a nyugati határra vezethető. E szerint az orosz hadsereg háború esetén egyelőre öt-hat dragonyos-hadosztályal lépethet át Galicziába.

A mi az orosz hadsereg újabb felszerelését és egyenruházatát illeti, a jelenlegi császártrónalépte után kevéssel, 1884 novemberében lett kiadva a hadsereg új felszerelését czélzó rendelet. Ebben az intézkedésben részint a takarékoság volt a vezérszempont, részint pedig az, hogy szín, forma, szabás és jelvények nemzetisébbekké tétessenek. Lényegesebb változások ebben, hogy a kabát, mely sötétzöld vagy sötétkék, két soros kapocscsal van ellátva gomb helyett, s nem nagyon szoros, hanem inkább bluzhoz hasonlít. Továbbá, hogy minden érczanyag mellőzve van s még a czimerek és számok is csak olajszínnel vannak felnyomva. A nadrágokat is rövidítették úgy a legénységnek mint a tiszteknél, s most mindig a csizmában hordják. Fekete báránnybor sipka a kettős sással és kokárdával borítja a főt. A kardot a vállra vetett zsinóron csüggye hordják, a mi kikerülhetővé teszi a kellemetlen esőrést, s a tisztek és őrmesterek a kabáthoz színes gyapjú tábori övet a többi legénység pedig szíjat kaptak. Csak a testőrezredeknek nem érintették e kevéssé harcziás és egyhangu egyenruházat szabályait.

Vessünk végül egy tekintetet Oroszország erődítményeire is. Eltekintve a Kaukázus és Orosz-Ázsia megerősített helyeitől, a magyar főcsoporth tünik szemünkbe. A finn tengerből parterdítései, a nyugat felől szárazföldi erődítmények, és a Fekete-tenger parterdítései.

ben a sorhad 14 ulánus- és 14 huszárezrede ugyanannyi dragonyos-ezreddé lón átváltoztatva, a midőn a dragonyos-ezredek száma 46-ra emelkedett. Ez intézkedésnek mély szervezeti és taktikai szempontok szolgáltak alapul. Mig ugyanis a huszár- és ulánus-ezredek csak a lovas harcra voltak kiképezve, s karddal, pikákkal, revolverrel és karabélyokkal fegyverezve, addig a dragonyosok az orosz gyalogság kitűnő és messzehordó Berdan-fegyvereit kapták, bőven el voltak látva löszerekkel, s békében a gyalogsági harcban, a czéllövésben és összűzben gyakoroltatnak 1200 lépés távolságig. Egyidejűleg e rendszábrállyal elrendelték a 14 dragonyos-hadosztály felállítását, melyek mindenike három dragonyos-ezredből, egy doni, urali vagy orenburgi közkezredből és két lovas-ütégből áll, utóbbi összesen 12 nyolcz, és 6 kilencz cnteres ágyúval. E 14 dragonyos-hadosztály mindenikének összes ereje 2566 lovasból és 12 ágyúból áll. A lovasok közül 1392 a harcban gyaloglóban alkalmazható.

E 14 dragonyos-hadosztályon kívül az orosz hadseregnek rendes lovassága még három testőrlóvas-hadosztály s egy doni közák-hadosztály, a Kaukázusban pedig három kaukázusi lovas-hadosztály. Ez utóbbiak azonban egy európai harczenen aligha jönnek számításba. Minden dragonyos és közák 40 töltenyt és minden ágyút 75 lövedéket visz magával, s ezenkívül a löszerkocsik még minden ember számára 100—120 töltenyt, minden ágyúhoz 116 lövedéket visznek utánnuk. Így a 14 dragonyos-hadosztály mindössze 38,668 lovasból és 180 ágyúból álló erőt képvisel. A lovasok közül 20,880 mint gyalogság is alkalmazható.

Főlöszeres boncolgatni, minő nagy előnyökkel járhat háború esetén ez a rendszer. A fegyverrel ellátott és jó lovas-tüzérségtől támogatott lovasság gyalogság nélkül is önállóan nagyobb diverziókat tehet, s nagy tömegekben léphet föl az ellenség háta mögött, megsemmisítheti tárait, etappe-jait, elvághatja vasuti vonalait. Egy 20—30,000 emberből álló lovasság elszánt fölépése különböző ponton feltartóztathatja az ellenség csapatjainak összpontosítását.

1883 aug. 18-án elrendeltetett továbbá a dragonyos-hadosztályok lényesek keretsszaporítása is. Minden ezrednek négy fennálló keretjéet hatra emelték fel. Ez az egész fegyvernemnél 112 lovaszázad-szaporulást jelent. A fejenkénti szaporulat még csak ez évben lesz teljesen befelve, de mindenesetre jelentékeny lesz.

Az említett 15 lovashadosztály közül 10 áll épen az orosz birodalom nyugati határán, és pedig öt hadosztály a német, négy hadosztály az osztrák-galicziái s egy a román határon. Három más hadosztály délnyugaton az osztrák-román határ felől s kettő Oroszország belsejében van. De az öt utóbb említett nagy vasuti vonalak mellett van elosztva, úgy hogy néhány nap alatt a nyugati határra vezethető. E szerint az orosz hadsereg háború esetén egyelőre öt-hat dragonyos-hadosztályal lépethet át Galicziába.

A mi az orosz hadsereg újabb felszerelését és egyenruházatát illeti, a jelenlegi császártrónalépte után kevéssel, 1884 novemberében lett kiadva a hadsereg új felszerelését czélzó rendelet. Ebben az intézkedésben részint a takarékoság volt a vezérszempont, részint pedig az, hogy szín, forma, szabás és jelvények nemzetisébbekké tétessenek. Lényegesebb változások ebben, hogy a kabát, mely sötétzöld vagy sötétkék, két soros kapocscsal van ellátva gomb helyett, s nem nagyon szoros, hanem inkább bluzhoz hasonlít. Továbbá, hogy minden érczanyag mellőzve van s még a czimerek és számok is csak olajszínnel vannak felnyomva. A nadrágokat is rövidítették úgy a legénységnek mint a tiszteknél, s most mindig a csizmában hordják. Fekete báránnybor sipka a kettős sással és kokárdával borítja a főt. A kardot a vállra vetett zsinóron csüggye hordják, a mi kikerülhetővé teszi a kellemetlen esőrést, s a tisztek és őrmesterek a kabáthoz színes gyapjú tábori övet a többi legénység pedig szíjat kaptak. Csak a testőrezredeknek nem érintették e kevéssé harcziás és egyhangu egyenruházat szabályait.

Vessünk végül egy tekintetet Oroszország erődítményeire is. Eltekintve a Kaukázus és Orosz-Ázsia megerősített helyeitől, a magyar főcsoporth tünik szemünkbe. A finn tengerből parterdítései, a nyugat felől szárazföldi erődítmények, és a Fekete-tenger parterdítései.

Szent-Pétervár maga nincs megerősítve, mert a szigeti fekvésű Péter-Pál-erőd magas gránit-falaival a város közepén fekszik, s így annak védelménél nem jó számításba. Nem egyeb ez egy politikai reálitást, mely a teli palotával szemközt ugyanazt a szerepet játszsza, mint az Angyalvár a Vatikánal szemben.

A finn tengerből vízi útja, a mint Szent-Pétervár felé közeledünk, mind székebb lesz. Kronstadt szigeténél alig 1000 láb széles csatornát képez, melynek mindkét felén hatalmas védművek emelkednek, jobbra Risbank és Kronslot, balra Alexander, Peter, Mensikoff, és néhány kisebb erőd, két-három emeletes kaszamatákkal. Nagy tengeri gútnak kényszerítenek itt ez erődök mellett való elvitrolázásra az ágyúk lőtávolságán. Az egész erődítési vonal 24 kilométer. Az orosz Wyborg, melyet az oroszok mindig hiában ostromoltak, míg 1710-ben Apraxin bevette, a fővárost egy Finnlandban kikötött ellenség ellen van hivatva fedezni.

Nyugat felől Oroszországot három erődítési vonal fedezi, a Visztuláé, a njemen-bohr-bugi és a duna-berezina-dnyepri vonal. A Visztula azonban velünk szemben nem fedez, sőt inkább utánszállítási vonal.

A Visztula-vonal három erődöt foglal magában: Novo-Georgijevszket, Varsót és Ivangorodot. Az előbb nevezett elsőrangú erődítmény. Varsót az Alexander-citadella uralja és 15 erőd fedezi, melyek közül 11 két sorban a bal, négy a jobb oldalán fekszik a Visztulának. A Dnyeprenek a Visztulába ömlésénél fekvő Ivangorod szilárd támaszpont a felső Visztulánál. Erős hídfő biztosítja a folyón átkelést.

A njemen-bohri és bugi vonal három erődített helyet mutat fel: Koenót, Gomiondsot és Brest-Litovszkot.

Kowno városa a Njemen és Vilje közti folyam-szögletben fekszik s egyike a nyugati Oroszország legjelentékenyebb gőzeinek. Legújabb időben készült erődítése mindenekelőtt a közigazgatási s vilna-szentpétervári nagy vasutat zárja. Gomionds a Bohrnál a közigazgatási-biztosító pályá zárpontja. Brest-Litovszk egy nyugaton, délen és keleten többnyire mozsarakkal fedezett erőd a Muchavecz és Bug összefolyásánál.

A duna-berezina-dnyepri vonal az egymástól távol fekvő Dinamünde, Dünaburg, Bobruisk és Kiev pontokból áll.

Dünaburg a Duna jobb partján felette fontos vasuti csomópont s egyike Oroszország legerősebb helyeinek. Bobruisk (50 mérföldre Dünaburgtól és 43-ra Kievtől) a Berezinánál fekszik és a brest-szomolenszki katonai utat s a-minsk-gomeli vasutat zárja. Kiev maga nem erősített hely, de a magasán fekvő Pecserszk-citadella által van védve. Különleges helyzete van a romániai határral szemben a Dnyesztrnél fekvő Bendernek, mely a jassy-odesszai és galacz-odesszai vasutakat zárja.

A Fekete-tenger parterdítéseinél Odessza, Ocsakov, Szbasztopol és Kercsöröl van szó.

Odessa néhány parti ütettel van erősítve, melyek a várost ellenséges hajó által való lövés ellen védik. Ocsakovnak fontos katonai multja van. Itt fekkidt Herodot idejében Alector, görög erőd. A török uralom alatt a tatár Ocsakov egyike volt a legfontosabb erődöknek, a melyet végre Potemkin alatt az oroszok bevettek. Az angol-francia hajók által való bombáztatás után 1855-ben az oroszok feladták. Ujabbán mégis páncélűtegekkel újolag meg lett erősítve. Szbasztopol is 1855-dik évi pusztulása előtt egyike volt a világ legnagyobböbbszéri hadi kikötőinek. Azóta az északi oldalon fennmaradt erődökhez még újabbak jöttek, úgy hogy e hely ismét nagy katonai jelentőségre emelkedett. Kereset végre a krimi háborúban a földdel egyenlővé tették, de újra fölemelkedett romjaiból. Négy kilométernyire fekszik a várostól délre, 85 méterre a tenger fölött, s hosszú erődjével uralja az azovi tengerbe való áthajózást.

—a—f.

EGYELEG.

* Csolnakkal mind gyakrabban merészkednek a nyílt tengerre. Kisebbség a csak 4 1/2 tonna súlyú »Homeward Bound« tette meg az utat szerencsésen Natálól Londonig. A csolnakon három norvég ember ült, kik a csolnakot a Naranes államban, Harris-smithben készítették s Natálba, mely innen még 250 angol mérföldre van, kocsin szállították. A csolnak posta-szállí

NŐI MUNKA ÉS DIVAT.

kiszedegették a töviskorona sebző töviseit, — s e résztvevő gyöngédséget az isten fia megáldotta őket egy «hű baráttal», a fenyőfával — e szép kis madarak úgy el is lepnek olykor egy-egy fenyőfát, hogy az olyan, mint egy gyönyörű földszítt káricsanya, a mint ott repesnek a fenyőtobozok körül s keresztcsőreikkel kiszedegetik a kemény pikkelyek közül egyetlen táplálékukat, az érett magocskákat. S a szegény pirinyó ökörszemkék, a tél e legcseppibb árva gyermekecskéi, hányszor lennek a hóiharban menedéket s táplálékot a komoly jó barát örökzöld ág-karjai közt? Nekünk télen kellemes, vigasztaló látvány, nyáron pedig, a ki csak egyszer is járt fenyves erdőben, haliotta csöndes suttogását, pihent árnnyában s belehelte éltető lehelletét, — az nem felel el többé s visszavágyik utána. Mint a hogy kedvencez költöm éneklí:

«A gyermekkor s a fenyveserdők
Jövének el meglátogatni.
Hallom a lombok halk sugását
És a homály úgy vonz, ragad, hi!
Érzem a mint hű lelkeket a
Fenség szelid ábrándja vonja:
Kebléd dagad a boldogságtól,
S egy féleg sem száll homlokomra.
S a suttogó fák minden árnya
Hajlongva már is felém lebben;
Bírodalomma lesz az erdő
S én a hatalmas király ebben.»

De ha már árnyas fenyőerdő, egy egész «bírodalom» nem is áll rendelkezésünkre, néhány fenyőfával mindenki bírhat, kinek kertje, vagy legalább egy kis tanyája van. Ne is mulasztja azt el egy nő sem, hogy kertjében vagy udvarában észak felől és mindenütt az ablakok elébe fenyőcsemetéket ültessen. A *burfa* vagy *erdei fenyő* úgy is minden talajban megél s az a legbizalmasabb s talán a leggyorsabb növevé is a fenyők előkelő családjában. A változatosság kedvéért lehet a burfa közé sötétzöld *jegenyefenyő*-csoportokat is, vagy egyes fákát ültetni, — a mi nem csak parkokban, de a legszerényebb kertben is helyén van.

Fenyő és róza.

A fenyő és róza a barátság és szeretet kedves jelképei. Azért nem is kívánhat magának senki jobbat mint azt:

Fenyőfák, rózsafák
Rejtsék el lakásom:
Rossz ember engemet
Soha meg ne lásson!

Ez jelképe csak annyi, mintha a barátság és szeretet oltalmába ajánlanók magunkat! Mert ha a tél havasan, fagyosan elfoglalja a didergő erdőt, kertet, s az ismerős fákot, bokrokat alig ismerjük meg, olyan zúzmárások; s számunkra és az itt maradt madárnép számára nincs egyetlen nyíló virágjuk, vagy játszi levelkéjük sem, — akkor válik ki a rideg, kopár téli képből a *zöldelő fenyő*. Kiválókül balszamos komoly zöldjével s jóságosan biztat minket s a szomorú téli madárkákat, hogy a nagy pusztulásban nem veszítettünk el mindent: mert ő az általános változásban is változatlan maradt. Egyforma mindenkor, minden sors között.

Ilyen az igazi barátság és csak az ilyen barátság az igazi. Változatlan mindenkor, minden sors között!

S az itt maradt hű madárkák föl is keresik hű barátjokat, a fenyőt. A piros sárga harkályok végig kopogtatják a fenyő törzsét, nincse-e itt-ott a kereg alatt valami csemege-rovar elrejtve számukra? Mert a piperkőz harkályok nagy inyenek.

A jóléti kis keresztcsőrök, kiknek apró csőrük abban a jámbor iparkodásban görbült keresztbe, midőn a haldokló megváltó szent homlokából

Hisz a róza a szeretet virága, hogy ne szeretnék hát a nők!

De nem csupán abban áll a szeretet, ha valaki szereti magát díszíteni a rózsával, hanem ha gondozzuk s ápoljuk is. És csak akkor szerethetnek nekünk igazi örömet, mert a rózsák igen hálásak a szeretetért. Mily kedves meglepetés az, midőn reggel arra ébredünk, hogy a rózsáton egy mult évtől alvó szemecske kifakadt, vagy új levelkéket, vagy egy-egy hamvas bimbót látunk, s aztán nő, fejlik nap-nap után, szemünk láttára, míg végre föltárja nekünk illatos bimbókelyhét, mint egy csodás, mesés kis világot! Nekünk, mert úgyszólván csak a mi gondozásunknak kö-

Moha-róza.

szönheti lételet. Azért kedvesebb előttünk sokkal az a róza, melyet magunk nevelünk, mert piciny bimbókorától ismerjük. Hát még a melyet csipkerózsába magunk szemeztünk? az olyanhoz aztán épen személys viszony is érdeket köztünk.

Ne is mulasztja el egy nő sem, ha kertje van, abba rózsákat ültetni. A kinek parányi a kertje, legalább hat rózsafaja legyen. Mert jól összeválasztva, a hat róza mindenike oly szép lehet,

«Perle des Jardins» thea-róza.

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

nagy, nálunk olykor 18 centiméter az átmérője s 200 szirma is van. A másik a legszebb sárga róza: a *Maréchal Niel*, ennek illata erősen fűszeres thea-illat. Harmadik a szép *Reine-Marie-Henriette*, a belga királynéról így nevezve: ezt is lehet kúszó-rózsának is alkalmazni, mint a *Maréchal Niel*-t, s egy ismerősöm kertjében valószínű diadalokapú van befuttatva e szép rózsával, mely egész éven át el van borítva igen nagy kehelyalakú virágokkal. S e rózsák színe páratlan, mert a bíbor és sárga keveréke, a mi egészen új lángoló színt ad. Aztán a *Nyphetos*, a legszebb fehér róza, melyet fehér *Maréchal Niel*-nek is neveznek. Ez a tündérszép róza oly ragyogó fehér, hogy szinte világít.

Aztán ötödiknek: *Jean Liabaud*; ez a legsötétebb rózsák egyike; sötétbíbor bársonyszerű szirmai feketével s gesztenyebarnával vannak árnyalva, míg benn a kelyhe égő piros. S végre a szép-gyöngéd *Maria Van Houtte*, sötét lombbal, míg sárgásfehér rózsái, mikor már teljesen kinyíltak, élénk rózsaszínnel lesznek belehelve. De ez a finom thea-róza csak felárnyban nyílik szépen.

Előkelő, jelentékeny csoport ez a hatféle róza is, de a kinek nagyobb kertje van s több rózsája is lehet, az el ne mulasztja oly megismerzni ezeket is: *Réce d'or*, igazán oly szép, mint egy tündéralom, nagy terjedő ágain, fényes barna lombok közt nyílnak a halvány-sárga, rózsaszínes s arany-sárgával színezett, szép alakú, nagy laza rózsák, melyek olykor még halványkecses árnyalatot is kapnak. A *Camoens*-t csak csettelt lehetne leírni, oly gyönyörűn vannak lángoló rózsaszín szirmai fehérrel és sötétebb pirossal színezve. A *Camoens* nem terjedő, de szép bokros korán kezd kepez, mely egészen el van borítva égő, laza kelyheivel.

A fehér *Rubens* igen bájos thea-róza; elegáns bimbói, barnás lombja s ágai, melyeken az átlátszó piros tüskék szinte díszet képeznek, a legszebb rózsák közé emelik. Felárnyban nyílnak, ha nagy illatos, halvány fehér, rózsaszínnel kisse belehelt kelyheit kedvesen lehajtja, az ember elbájolva szinte megkérdézné tőle:

«Ki adta fényét gyöngye szirmaidnak?
Ki adott néked édes illatot?
Kelyheidbe — szebben égni, mint a csillag —
Ki ejtette a gyémántarmatát?»

A szép sötétbíbor s gesztenyebarnával árnyalt *Reinolds Herten*, mely nevét a rózsák legjobb barátjától nyerte, minden kert díszé lehet. A *Stephanie et Rodolph* a mi trónörökösünk és fenséges neje nevét viseli; e szép új róza színe is egészen új, vidám, fényes oránia-sárga; nagyon hajt s nagyon dúsan virul s a barnás lombú barna ágakon szinte ragyognak a rózsabokréták, — mert e szép róza egyesben nem is nyílik, mindig kettő-három együtt, mintha a piciny *Erzsebet* főhercegnő is ott lenne fenséges szüleiével. *La Rosier* majdnem fekete, s a legbecesebb sötét róza; ha kinyílt, szirmait összegondorítva, csillogó alakú lesz; szereti a felárnyat. *Merveille de Lyon* a legpompásabb fehér remontant róza; rendkívül nagy virága egyesben nyílik, gyönyörűn rendezett szirmai eleinte fehérek, később rózsás árnyalatú hógömbnek néz ki e gyönyörű, de illattalan róza. A *Rovelli Charles* a rózsaszín thea-rózsák legszebbje, gyöngéd átlátszó, créme-fehér, halvány- és égő-rózsaszínnel árnyalt gyönyörű kelyhe kecsesen hajlik le; illata finom rezedá- s őszibarackillat; bimbója is igéző. Ez az én kedvenc rózsám. *Perle de Lyon* egészen arany-szín; barnás szép alakú levelei közt, pirosas szárán, úgy függ, mint egy arany kehely.

A *Duke of Teck* lángoló piros, igen gazdag virágzó róza. *Madame Laurent* lángoló rózsaszín, nagy remontant róza. S a melyekről mindjárt eleinte kellett volna emlékezni, a szép halvány rózsás tejfehér *Souvenir de la Malmaison* rózsáról, mely talán a legismertebb faj s ősszel virítja legszebb virágait, — s a *Gloire de Dijon* pompás rózsáról, mely nem csak gazdagon virít, de szebbnél-szebb virágai mind különbözők egymástól.

De szinte nehezemre esik többet föl nem sorolni, mert mindig több-több, szép, szebb s legszebb róza jön eszembe. Valódi kincsek ezek, s oly csekélyeséget megszereshetők. De a ki a csekély költséget is sajnálja, az ültessen ki kora tavasszal gyökeres, erős vadróza-hajtásokat s azokat aztán júniusban nemes rózsákkal beszemezheti magának. Szemző-ágakat mindenki, kinek rózsái vannak, készséggel ad, — mert hisz

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

hogy azokat bírva bárki is gazdagnak fogja magát érezni. Az első e hat közül mindenesetre a *la France* legyen, mert erről majdnem azt mondhatnám, hogy a *lepiqazibb* róza. Atlaszerű nagy szirmai külső oldalakon a legsötétebb rózsaszíntől a legvilágosabb árnyalatig vannak színezve, míg a belső oldalon gyöngéd ezüstös rózsaszínűek. Illata is a legvalódibb tiszta rózsailat, mely semmi máshoz nem hasonlítható. Rendkívül

«ki a rózsákat szereti, rossz ember nem lehet!»

Azért még egyszer ismétlem, hogy az új évre senki sem kívánhat magának jobbat, mint azt:

Fenyőfák, rózsafák
Rejtsék el lakásom:
Rossz ember engemet
Soha meg ne lásson!

B. BÜTTNER LINA.

A BÉCSI NAGYVILÁGBÓL.

Bécs, 1887. február.

A nagyemlékü bécsi kongresszus idejéről körülbelül 1840 közepéig Bécs egyenlő rangban állott Párisal a divat tekintetében s csak a másodig császárság alatt ért ez utóbbi oly fokot, mely számára az első helyet biztosította. Utóbbi időben azonban Bécs kezd lassanként visszahódítani elvesztett helyét. Kompozíciói nem kevésbé választékosak, izlése nem kevésbé fejlett amazénál. E mellett vannak a bécsi divatnak bizonyos különlegességei és sajátosságai is, minők például a szivalakban kivágott magas derekak, melyekhez fehér chemisett-et és igen kemény, a negyven év előtti vatermörderekre emlékeztető, s az áll alatt összeérő hegyes gallérokat viselnek melyet egy kis nyakkendő-csokor egészít ki kettőtül.

Stefánia trónörökösnő, egy korábban szépen virágzott, de ma már teljes hanyatlásnak indult új iparág föllevenítése érdekében akkép intézkedett, hogy ezidén valamennyi öltözete gazdag díszítéssel készüljön. Peldáját valószínűleg az arisztokrácia női is követni fogják, úgy hogy legalább egy iparágra gyors fellendülés vár.

Az ivad kedvelt díszei mindenesetre a virágok, bár a tollak és csipkék sem szorulnak háttérbe. Csipkék, a melyek olykor egész vagyon képviselnek. Mert a bécsi társaságban valóban mesésértékű csipkéket lehet látni, a melyeket a család évszázadokon át szerzett s a melyek a tulajdonosnő egész genealogiáját tüntetik föl. Úgy beszélnek rólok, áhítattal, csodálkoztató kegyelettel, mint egy régi mester képeről. Igaz, hogy a bécsi mondaine-ek eme csipke-szenvedélyében nem legkisebb része van annak, hogy köztudomáslag *ő felsége, Erzsebet királyné is nagy kedvelője a csipkének*. Utána a német trónörökösnő is újabban különös pártfogásban kezd részesíteni a művészi régi csipkéket, melyek értékben messze túlhaladják a legragyogóbb gyémántokét.

Soha sem mutat tarkább látványt a Ringnek a Schottenringtől az Operaringig terjedő elegáns vonala, mint ebben az évszakban szép teli napokon. A gyönyörű paloták hosszú sora között minden, a mit Bécs szépség, választékosság és izlés dolgában felmutathat, fel s alá hullámkzik s ugyanakkor meglep az öltözközlés azon sokfélesége, melyek közül egy sem hasonlít a másikhoz teljesen és mégis mindegyik a női szabók, divatárusok egy-egy diadala. Drága prémes paletot-k, kaczer kis huszár-kabátok, kalapok *a la Landeknecht*, *a la Directoire* és *a l'Espagnol*, Brunner híres frizuráihoz alkalmazva, egymást követve vonulnak el a szem előtt, mint egy ragyogó kaleidoskop. Lengyel sápkák is sokan viselnek és különösen ifjú lányok arczaíhoz találnak ezek nagyon, főleg ha az egész kosztüm is *a la Polonaise* készült. Nem különben az állon esinos szalaggal megkötött francziás capote is kitűnően érvényre emeli a bécsi hölgyek sajátosságos szépség-typusát. De a kalapdivat *non plus ultrája* a szenzációs *Toque de Lucifer*, mely valósággal meg is felel nevének. Pompás narancsszínű bársonyból van, kameleonhoz hasonló színjátékú ritka exotikus madárdiszszel, mely szüntelen a legkülönbözőbb ibolyaszíneket szívárványozza.

Egyike a bécsi divat speciálitásainak, s ifjú hölgyeknek igen kedvesen áll az úgy nevezett *Postilion-kabátka* is, mely rövid s nyitva viselik reps-bársony derék felett magasan felálló gallérral. Igen elegáns két színben is viselni a kosztümöket, de a jó izlés megköveteli, hogy azok ez évszakban sötétekes legyenek. Így például sötét olajzöld posztó-aljhoz sötét ibolyaszín dísz, vagy néha polonaise, finom angol vagy indiai kas-mirból.

Az évad kimagasló eseménye az udvari bál volt, melylyel az udvar a farsangi ünnepélyek sorozatát szokta megnyitni. Az ez idei bálnak a bál-nak, s mennyi tárka meglepetést nyújtott a tánczolóknak úgy, miként a nézőknek. A kottilon ez oldalról

etikett-szabályok újabbán történt megváltoztatása értelmében már öseikkal nem díszelkedhetők nők is kaptak meghívást férjeik rangja czimén, a mire a mult évben Budapesten oly nagy feltűnést keltett *Festetich*-féle affaire adta meg az okot. Így vett részt a bálnál sok titkos tanácsos, polgármiszter, törvényeséki elnök stb. neje is. A Hofburg oszlopos lovagterme ragyogott a katonai egyenruhák, kamarási kabátok, máltai vagy német lovagrendi és magyar nemzeti díszöltönyök tarkaságától, melyek közt ki-kipirosított a cseh főurak díszruhája is.

A bált Valéria főhercegnő nyitotta meg Ferdinánd főherceggel, Károly Lajos főherczeg fiával. Strauss Ede vezetése alatt az udvari zenekar játszott. A tánczend a következő volt: 1. Laguna-keringő. 2. «Huszárook». Polka. 3. Ballo in maschera. Négyes. 4. Új-Bécs. Keringő. 5. Breteger. Polka. 6. Négyes: «Furesa háboru» és «Freit euch des Lebens». (Az 1—6. szerzője Strauss János.) 7. Vergnügungs-Anzeiger. Polka. (Szerz. Strauss Ede.) 8. «Landeskinden». Cótillon-keringő. (Szerz. Strauss Ede.) 9. Polka Violetta. 10. Harcsi kaland. Gyorapolka. 11. Északi csillag. Négyes. (A 9—11-et szerz. Strauss János.) 12. Gasparone-keringő. (Szerz. Millocker.)

A négyesben, melyet Choloniweszki gr. rendezett, 32 pár vett részt, Mária Valéria főhercegnő az első négyest Clam-Gallas gróffal járta. Az egyes tánczok közti szünet csak igen rövid volt, tekintve, hogy az udvari etikett szabályai szerint a bálnak éjfélen túl nem igen szabad tartatnia.

Gyönyörűbbnél gyönyörűbb toilették emelték ez első udvari bál fényét is, melyek közül legyen itt csak néhány fölemlítve. A *királyné* 6 felségén gazdag mintájú aranybrokáthól készült ruha volt. A szoknyán bálnulatos finomsággal kidolgozott arany-hímzés és arany-áigrettekkel odátűzött apró bokréta. A szürke róka-prémes szegélyű uszályon szintén hatásos, aranyhímzésű betét, a ruhaderékon csillogó rubintok és gyémántok. *Valéria* főhercegnő: gyöngygyal és ezüsttel himzett rózsaszín túll-ruha, rózsaszín moirée écharpe-pal. *Mária Terézia* főhercegnő: ezüst rózsákkal telehimzett fehér moirée ruha. *Isabella* főhercegnő: aranyvirággal telehimzett rózsaszín atlasz ruha; tearóza-bokréták. *Mária Immaculata* főhercegnő: ezüst csipkével és vörös strucc-toll-touffe-okkal díszített crevette-színű atlasz ruha. *Coburg Luja* hercegnő: Kék atlasz-ruha, elő-része ezüst-moirée. *Lichtenstein* Fanny hercegnő: rózsaszín-tüll és moirée. *Metternich* Paula hercegnő: szürkés-kék atlasz, egészen telehimtva apró, csillogó gyöngyökkel, uszálya körös-körül marabu-tollakkal. *Esterházy* hercegnő: fehér arany-bokrét-ruha, ránczolt túll-tablier-val, melyen minden rancz arany-csipkével volt díszítve. *Croy Róza* hercegnő: créme moirée antique-ruha, aranyhímzésű panneaux-kal, strucc-tollakkal és arany-szővési csokrokkal díszítve. *Majláth* palotahölgy: gyöngyszürke ruha perles-diamanttal hímelve. *Kornis* grófnő: crémeszínű atlasz-ruha peluche-pékinnel, igaz gyöngyökkel és smaragdokkal díszítve. *Szizyény-Marichne*: sárga-atlaszruha, tollakkal díszítve, a tablier topázokkal megrakva. *Clam-Gallas* grófnő: szürke esikós fehér ruha, «crystal fumé» gyöngyökkel. *Szapáry-Grünne* grófnő: fehér túllruha, ezüsttel hímelve. *Larisch* Henriette grófnő: arannyal szőtt eszokroakkal elhalmozott ruha, melynek elő-része gazdagon volt hímelve gyöngyökkel, az uszály és a szoknya fehér ágakkal díszítve. *Trauttmansdorf* Mária grófnő: kameol-bársony ruha, elől arany-csipkével díszítve, créme-atlaszszal szegélyezve és struccdiszszel. *Colloredo* hercegnő: szürke moirée-ruha. *Windischgratz* hercegnő: tűz-színű satin-ruha aranydiszszel. *Paar* hercegnő: lilá-atlaszruha gyöngyhímzéssel. *Kinsky* grófnő: sötét-vörös atlasz-ruha, a tablier gyöngyhímzéssel, az uszály bársonybrokát. *Festetich-Clam* grófnő: fehér moirée-pekinnel atlaszszal, elől aranyhímzés fehér gaze-on. A *Mansfeld* grófnő: fehér túll-ruha, fehér díszítés-sel s gyöngyhímzéssel. *Hunyady* grófkisasszony: túll-ruha aranybogarakkal beszőrva. A *Zichy* grófkisasszonyok: sárga túllruha gyöngyhímzéssel. *Coudenhove* grófkisasszony: rózsaszínű túll-ruha.

Az udvari bálnál mutatta be magát először és pedig nagy sokoldalúsággal a magyar nagy újdonsága: a *Monopol* is. Sok öltözköz volt látható e rendkívül szép és dús szünetben, melyet ezuttal, nem Lyonnak, hanem Zürichnek köszönhet a divatvilág.

Fedora.

UJABB KOTILLON-TOUROK.

Kevés oly mulatságos és szórakoztató pontja van a farsangi tánczendnek, mint a kottilon. Nemcsak táncz ez, hanem egy neme a társas-játéknak, melyért nagy kár, hogy újabbán nálunk többé-kevésbé indokolatlan mellőzéssel részesül. Pedig ki ne tudná, hogy változatosságával mily nagyon élénkíti a többi tánczok egyformaságát, mily ingerlő fűszere a bálnak, s mennyi tárka meglepetést nyújtott a tánczolóknak úgy, miként a nézőknek. A kottilon ez oldalról

lett utjabban Angol- és Franciaországban is oly népszerűvé, a legelőkelőbb körökben. Mindenütt nagy sulyt fektetnek ezért a házi urnók arra, hogy minél tarkábbá tegyék a kotillon-tourokat. Előszörulnak itt néhány újabb alakzatot azok közül, melyek ma legnépszerűbbek; a mit hihetleg szívesen fognak venni mindkét nembeli tánczoló olvasóink.

Ilyen a *czirkusz-tour*, vagy magas iskola, melyet hat ur lovagol, hat hölgy által elővezetve. E czélra hat különböző névvel elnevezett vessző-paripa szükséges, megfelelő jockey-jelmezzel és sikkákkal az urak számára, hat jockey-korbáccsal és sikkával a hölgyeknek s egy istálló-mesteri jelmezzel és nagy ostorral a rendező számára. A sorba lépő hat pár közül az urak a mellékszobába mennek, hol lovaikat és kosztümjeiket megkapják, míg a nőknek sikkját és lovagló korbácsokat osztanak ki. Erre az istálló-mester az urakat a terem közepére vezeti s körben járattja el velők a különböző meneteket, azaz lassu lépést, galoppot, polkát, keringőt, miközben a hölgyek ostoraikkal esattintgatnak s nógatják őket, míg egy adott jelre minden hölgy azzal az urral tánczol, kinek lova ugyanazon nevet viseli, melyet a hölgy ostora.

A *tánczó kert*. Hat hölgy a mellékszobába vonul s ott etiketteket kap hat különböző gyümölcsnévvel. Az urak ezalatt gyümölcsfa-koztümöket öltenek fel, azaz nagy, gyümölcsfákkal befestett papírszakokat huznak fejükre, mire illő távolságban felállanak a teremben. Most a hölgyek azokat a fákat választják tánczosokul, melyeknek gyümölcsei etiketteik jelvényének megfelelnek, s táncz kezdete előtt kissé felhasználhatják felül a szakokat, hogy a tánczos a fejét kidughassa. A *lisztes-zsák-tour*. A lélekteremben a rendező hat urnak fejére huzza a papír lisztes zsákot s a terembe vezeti őket, hol a hölgyek a zsákokból kiválasztják tánczosait. Választás után az urak kidughják fejüket és karjaikat a lisztes zsákból, s úgy tánczolnak hölgyeikkel.

Az *angol-török háború*. A hölgyek itt török fezt és fátylat kapnak papírgombolyagokkal és lövő czukrokkal, az urak pedig skót sikkát. Erre felállanak a jelmezes párok, az urak a hölgyekhez chassiroznak, s meghódítani próbálják valamelyiket közülök, de bombákkal fogadják. Mikor a lövészet kifogyott, a hölgyeknek meg kell magokat adniok s a győztes el tánczolni mennek.

A *szembekötődési* hat süveg való az urak részére és hat kis virágfűzér a hölgyeknek. Az urak fejükbe nyomják a süveget s középre állanak, míg a hölgyek a fűzér végét fogják s zene- vagy énekkísérettel körben forognak. Egyszerre megszűnik a zene, s ekkor minden ur vakon egyik hölgyet megfogni igyekszik, ez pedig táncz előtt elszakítja tánczosa süvegét.

Borbély-műhely. E tournál hat ur székekre ül a terem közepén, míg a hölgyek számozott papírserviettelt kötnék körülök. A hölgyek a rendezőtől papírból nagy beretvékat kapnak, a zene játszani kezd, s minden hölgy fölkeresi azt az urat, kinek servietje az ő beretvéjával egy számot visel, s addig borotválja azt, míg egy jelre a táncz kezdetét vesz.

A *forgó-csiga*. Ehhez a tourhoz két japáni búvós csiga szükséges, melyek belsejéből a forgásnál hat kis tányér ugrik elő, melyek aztán szintén forogni kezdenek. A rendező két urat és két hölgyet választ, kik egymással szembe állanak fel s aztán egyik csigát az urak, a másikat a hölgyek előtt bocsátja el. Minden ur és hölgy igyekszik a kirogó tányérkák közül egyet megkapni, mire a párok a tányéron levő számok szerint állanak össze.

BUDAPESTI DIVATTÁRCZA.

Február 3.

Sajátos vélemények uralkodnak a nagy közönség közt arról a módról, a mint a divat minden szezónban létrejön. De a ki ismeri ama műtermek benső életét, melyek a derekák és panier-k, az uszályok és turnérok modelljeit minden évben a világba küldik, tudja, hogy minő névszerű fogalmak vannak a nagy közönségnek erre nézve. Például vannak nők, a kik azt a szerény véleményt táplálják, hogy minden divat egyenesen az udvartól ered. Mások azt hiszik, hogy a divatlapok szerkesztősegei állapítják meg, s vannak ismét, a kik hisznek ama divatkirályok legendájában, a kik egész életüket teszik kockára, hogy éjjel-nappal egy új eszmén törjék fejüket.

No már ilyen nehezen mégsem jönnek világra a divat termékei, legalább azok nem, melyek az általános izlést lesznek kielégítendő. Legtöbbször egy-egy ügyes ötlet, egy-egy szeszely, véletlen, vagy rögtönzés ugratja ki; a legnagyobb részét úgy készítik, mint a partitúrákat: egy hang kedvéért. Semmi sem teremthet oly biztosan egy szép divatot, mint egy toilette-művész titkos szenvedélye egy szép nő iránt, rajongása, mellyel a népszínház egy primadonnájának, vagy egy szép grófnő hájának szenteli képzelete műveit. Olyan ez, mint a szonett, melyet csak egyetlen egyhez írtak, de könyvalakban százan és százan veszik meg.

Igy jutnak aztán forgalomba a divat világában nevek, melyek egész jelszavakat képviselnek az üzletkörökben; a siker aspieziúmai, melyek magukban is diadalt jelentenek. Budapestben, valljuk meg, egy kissé túlzóan tolakodó modorban is nyilatkozik a divat e vonása. Bemegyünk a leg-

vele a legszerényebb kerepesi-uti keztyűshöz, két-ségbeesett lemondással kiáltva: «Uram, az istenért, egy pár keztyűt, ha még lehet, a melyikből még nem vásárolt Pálmai!»

Februárban a divat, mint egy elfáradt vándor, újra megért s befészkelte magát az elhagyott salonba. Üresek a sétányok, a lombos parkok, elhagyatottak a fürdőhelyek kúrszalonjai és kaszinó-teraszai. Minden élet újra a fővárosban lüktet. Hosszú sora a fogatoknak egymást követi az Andrássy-úton, mintha ünnepélyes menet vonulna végig rajta. A kényelmes díszes Landauerek ben estélyi és bálai toiletteikkal ülnek a hölgyek, fejük virágokkal, csipkével ékítve. A villamos lámpák fénye fehér ragyogásba vonja az operaház impozáns homlokzatát és visszafükrözik a lován mozdulatlanul ülő rendőr bádog-lemezén. A nagy kirakatok tündéri ragyogása túlsugározza a járdaikon kóválygó sötét töme-

KORCSOLYÁZÓ ÖLTÖZET.

BÁLI ÖLTÖZET ARABU-TOLLDISZSZEL.

BÉCSI ESTÉLYI ÖLTÖZET HAVASI GYOPÁRRAL ÉS RÓZSASOKROKKAL.

holynak megvan a magok jelentősége a divatra nézve. De a saison tetőpontja mégis a báli terem vidám nyüzgése, a keringők és kotillonok, a pengő sarkantyúk és souper-csárdások mosolygó világa szokott lenni. Az ebédlő toilette, úgy a nagyok mint a kicsinyek, már sokkal előbb fel szoktak tűnni. Kisebb ebédlő-toiletteket, bizalmas baráti körben, csaknem egész magosan szoktak viselni, nagyobb ebédeken pedig csaknem egészen decolletirozva s ezek alig különböznek a legnagyobb stílusú bálai vagy estélyi ruháktól.

Ezekhez sorakozik még a korcsolya-öltözék is. Egy szép és csinos kosztüm, minden felesleges járulékok nélkül, csak annyi szövetből, a mennyi a meleg fentartásához okvetlenül szükséges — ez egy korcsolyázó öltözék ideálja és tegyük hozzá — nehéz problémája is. Oly vidékeken, mint Hollandia és Európa északi részei, hol a korcsolyázás a helyváltoztatásnak elkerülhetetlen módja még a munkásosztályok közt is, s

és a mellett oly puhák, hogy akármi roncslást, zúzást kiállanak, a nélkül, hogy külsőjük kárt szenvedne. Egyébként különböző színben és formában viselik, a magas tetejű turbántól a tyrol formáig. Egy bagolyzárny és egy selyem-csokor teljesen elegendő díszítésükre.

Az ideai báli ruhák nagy és gazdag változatot tapasztaltunk a belépőkben. A Fedora forma belépők egészen rövidék, fiatal hölgyeknek leginkább krème-bolyból, vagy csikos nehéz gyapjú-kelméből. A szörmedisz kék, fehér és ezüst róka. Bronz-gyöngy ékítések is gyakran találhatók alkalmazva. Selyemruhákra az eddigi fekete jet-diszek helyében utjabban mindenféle színű ajour-jetek is igen kedveltek. Színházba csinos és fokozatosn hódít a bolgár főkötő is.

Legszébb két bálai kosztüm talán, melyet az idén volt alkalmunk látni, a következő kettő. Egy czédrus színű ottomán, aranybarnás plus-derek és uszály, indiai gazier- és strucez-toll-

Menyasszonyi ruhák és nászünnepek.

A szerelmes szívek babonások is, s a szerelem babonája hagyományosan nyilatkozik abban a szokásban, hogy a nagyvilági házasságok az év bizonyos szakában állandóbban forduljanak elő. De más oka is található e jelenségnek. Ha a saison vége szokott rendesen a keletkezésben levő szívviszonyok és eljegyzések kezdete lenni, a báli terem csillárainak kialvó fénye mellett, a tánczene ütemeinek rezgő visszhangjában, melyekből minden fordulat egy-egy ábránd hamvát sodorja le szívünkről s egy-egy valósághoz hoz közelebb: akkor a saison kezdete az az időpont, melyben a mátkaság igeje a házasságban testté válik s az oltár a szerelmes párok végső stációja lesz. Ez az a divat, mely mindig divat marad.

Nem úgy a menyasszonyi öltözetek, melyek ép úgy megkívánják a divat változásaihoz való alkalmazkodást, mint a női öltözék egyéb részei. Igaz, hogy a fehér atlaszruha bizonyos határig független állást tudott kivívni magának a napi divattól, mely állásból nemes fenköltiséggel képes visszautasítani minden oly túlzást, mely méltóságához s a myrtus-koszorú szűzies szerénységéhez nem illő. Maga a szeszélyes Páris, fantáziájának minden szelsősége, szabásformáinak minden pretenziói dacára bizonyos érintetlenséget biztosít a nászruhának a maga emelkedett és egyszerű szimbolizmusában. Hanem a divat sem mondta ki utolsó szavát a nászruhánál sem, s bizonyos időkben, vagy bizonyos izléskörökben megteszi rajta apró változtatásait.

Mindenekelőtt egészen különbözők a menyasszonyi öltözetek s maga a szertartás és a nászünnepek szokásai is a francziánál, különbözők az angoloknál, és különbözők a németeknél. Az angol izlés e tekintetben kevesebb sulyt fektet az egyszerűsége. A menyasszony gyakran visel ékszerket, drága csipkéket és ezüsthimzéseket. — A nyoszolyó leányok, számszerint heten (a 7-es szám iránti babonás előteletből), nem mint nálunk, salon-koztümökben, hanem elegáns sétaöltözetekben jelennek meg kalappal, s csokrok helyett kosárrakát visznek virággal telve. Öltöztüket is mind egyforma színben választják. Maga a vőlegény, valamint barátai és vőféléi is, nem frakkban jelennek meg, mert az angol felfogás szerint a frakk csak kizárólag estélyi öltözet. Öltözüket egyszerű fekete vagy sötéteké salonkabát, világos nadrag, fehér mellény, színes nyakkendő s egy csokor a gomblyukban. A menyasszony uszályát igen gyakran festői jelmezes apródok, vagy a menyasszony kis testvérei viszik. Ezt a divatot tavaly Párisban is be akarták hozni, de nem talált visszhangra.

Szokás a vőlegénynek csinos apróságokkal kedveskedni a nyoszolyó leányoknak, mely udvarias szokásban nagy tér nyílik a finom és elmes izlésnek; így pár hét előtt egy előkelő londoni esküvőn a vőlegény, Hopetoun gróf, családneve, Hope (remény) ötletéből kiindulva, menyasszonya nyoszolyóleányainak igen szép, gyémántokkal és gyöngyökkel megrakott mellűket ajándékozott, vasmacska, mint a remény jelképe, alakjában. — Egy más tagja az előkelő társaságnak, magasrangú tiszt, kit tisztársai kényeztetve «Csillag»-nak nevezték, vonatkozással e melléknévére, gyémánt- és gyöngyészilágokat osztott ki a nyoszolyó lányok közt.

Különbön az esküvők rendes órája legújabbban Londonban a 2 és 3 óra közé esik. — Igen megszívlelendő és jó izlésre valló újabb szokás az is, hogy a menyasszony templomba léptekor lehúzza kezéről keztyűt. Mintha azt akarná jelezni vele, hogy az alázat helyén a világi fesszességnek minden létjoga megszűnik.

Láthatja a szíves olvasónó, hogy az angol izlés sok tekintetben teljesen követendő példának szolgálhat. Hanem ki látott valaha angolt excentrikus hajlamok nélkül! Nehogy egyoldalú tömjenezéssel vádoljanak tehát, ide igatok egy «elrejtett példát» is a jó izlés minden barátja számára.

Lord Mansfield, a királynő istálló-mestere, a királynő udvarhölgyeinek egyikét, Miss Maud Larkfield-et vette nőül a napokban. Ez alkalommal a menyegzői meghívók vadászjelképekkel voltak gazdagon ékítve, a menyasszony a templomban fehér selyem vadászruhában, s fehér czilinderben jelent meg, a nyoszolyóleányok is mind lovagló koztümökben. A vőlegény és barátai vörös vadászruhát viseltek magas csizmákkal, s mindeniknek egy vadászpuska volt kezében, melyet a templom bejáratánál letették. Esküvő után nagy

a főtekerés az, hogy lehető rövid idő alatt minél nagyobb területet hagyjanak hát mögött, nincs idő sem a kecses figurák, sem a testűly elegáns tartása elsajátítására. Másik áll a dolog nálunk, hol a korcsolyázás már ifjú hölgyeknél is a magasabb tökély színvonalát igyekszik elérni, s e célhoz kell természetesen alkalmazkodni az öltözéknek is. A legszebb, melyet e nemből a télen láttunk, egy piskóta-színű serge ruha, hódprémme szegélyezve és magyarosan suttasozva. Az alj egy jótával sem rövidebb, mint a mily hosszan akadálytalanul engedheti a lábakat mozogni, a hódprémme szegélyű kalap és piciny karmantyú pedig, az öltözéknek megfelelő színben, a hőterhes levegő ellen szolgáltatnak szükséges védelmet.

Hódprémről szoltunk fennebb, a mi könnyen megütözköztet a szolgálathatna okot azoknál, a kik tudják, hogy öt-hat év óta a hódkalapok teljesen letűntek a divat láthatáráról. Ez évben azonban sikerült visszavívniok régi helyüket, és pedig igen jó ajánlólévéll jöttek, különösen azok számára, kik szeretik a könnyű kalapokat, mert nagyobbára nem sokkal súlyosabbak két unczimál,

diszszel. Továbbá egy rózsaszín victorienne selyem öltözet, olajzöld plus derek és uszály, eréme himzésdiszszel. Amaz a pestmgyei, ez a szepesi bála készült, mindkettő Áts és társánál, s mindkettőt méltán megbámulhatják a szervitateri fenyek kirakat nézelői. Ugyanott még egy sárga moiré antique derekből, atlaszajból álló kompozíció, sima és ezüsttel beszőtt illúsiónnal díszítve, s moiré szalagdiszszel kiválóan elegáns. Azzal a találó izléssel, mely ez elsőrendű czég készítményeit jellemzi, eredeti újdonságokat is mutatott be e szezónban ritka szép *angora-prémme* belépőivel s *fűgöngy-csipke*-diszszel — oly újdonságok, melyek Budapestnek is részt juttatnak a női divat tényezői közt.

S hogy a költők nem hazudnak, ha azt mondják, hogy a női kéz virágokat fakaszt a hova ér, ezt is a divat elég hatalmas bebizonyítani. Legalább erre mutatnak a legújabbban felkapott természetes virágokból készült karmantyúk. Láttunk ezekből pármái ibolyából, cysanthemumból, rózsabimbóból, sőt puha mohából és lichenből készültet is, s mindeniknél atlasz béléssel védi a kezét.

ONION.

MENYASSZONYI ÖLTÖZET.

nyul- és foglyavadászat következett, melyen az egész násznap részt vett. Este a vendégek elutaztak, az új pár pedig visszavonult kastélyába.

Ez a vadászat, persze, a mi szerényebb kontinentális felfogásunk szerint, meglehetősen baklövés volt a tapintat szempontjából. De mit törődnek ezzel Albion büszke fiai? A jég mindenestre meg van törve, s nagyon családunk, ha legközelebből lóhatón, vagy éppen velozcipéden történt egybekelésről nem hoznának hírt a nagy lepedős lapok a csatornán túlról.

A mi a párisi és londoni menyegzői szokások közti különbséget további sorban a kosztümökre nézve illeti, arról rövidebben ennyit mondhatni.

Angol divat a menyegzői kosztümöknél az atlasz vagy selyem, akár sima, akár virágos; párisi divat ellenben a mousselin, mosó selyem és más igénytelenebb gyártmányok. Nagy és terjedelmes továbbá a párisi menyasszonyi fátyla, úgy hogy csaknem az egész öltözetet befedi. Ha azonban a fátyol csipke, elől csak a derékig ér, de hátul le egészen a ruha széléig. Gyakran az uszály van hosszú csipkefátyallal borítva, s csak egy kicsiny van a fejre téve, de a mely nagyon bő és elborítja az egész főt. Más új vonás a párisi menyegzői divatban, hogy a narancsvirág-koszorú a fátyolra kívül illesztetik. A falanszi szokás a menyasszonyi kosztüm elejét is levált narancsvirág-szirmokkal behinteni. A narancsvirág ma is az egyedüli menyasszonyi koszorú, mert a mirtus kizárólag nemet találmany.

Nem szeretthatta ki a narancsvirágot még az a pár év előtti kérés kísérlet sem, hogy azt egy kacér elrendezésű spanyol écharpe-val helyettesítsék. Igazán csodálatos, és csak a francia nő bizottságából magyarázható az, hogy az oly fényűző Párisban nines az a csipkeszővet, ha mindjárt szent nők kezei készítették, királynék hordták, s roppant összegekkel fizették volna is, mely az egyszerű virágok titokteljes varázsát megtörni képes lenne. Sőt a Faubourg St. Germaine nagy úri köreinek szokása egy sajátos költséset nimbuszával is övezi a menyasszony-koszorút. Az esküvőt követő napon, sőt néha már a menyegző napján, a szertartás végével a fiatal asszony férje kíséretében a kolostorba megy, hol növekedett a koszorúját emlékül a kegyes apácák kezébe teszi le, csokra virágait pedig leánykori barátinói közt osztja szét. Kétségkívül megható, szép szokás ez, és emlékeztet az angol és-arisztokrata családok némelyikénél divó ama szokásra, hogy a menyegző estéjén a menyasszonyi csokrot a kápolnába küldik.

Körülbelül ezekben foglalhatók össze a nagyvilági menyegzőknél ma divó etikettek, a mi a mi nászünnepeinket illeti, be kell vallani, hogy azok kevésbé ceremóniások, de bizonyos prózaibb is.

D. P.-a.

UJJÁALAKULÁS AZ ÁLLATOKNÁL.

Az organikus világ egyik titokteljes, de általában elterjedt sajátsága, hogy egyes darabok elkülönítve is képesek önálló létet folytatni az ál-

tal, hogy az elvesztett részek a szervezet önjereje által kipótoltnak. A növényvilágban az organizmus új ereje általában ismeretes. Egyes ágak, gyökerek, sőt némely esetekben (pl. a begoniánál) a levelek is új növényekethoznak létre és az egész növénytermelés jóformán a szervezetnek eme ujjáalakító erején nyugszik.

De feltalálható ez az ujjáalakító erő az állatoknál is többé-kevésbé. Maga az ember sem képez kivételt. A haj és körömök ujjáalakulása egészen mindennapi dolog és azt is tudjuk, hogy a sebek begyógyulásánál nemcsak a bőr, de az alatta levő részek, köztük még a véredények is, megújulnak, s így itt valóságos ujjáalakulás áll elő.

De másrészt épen az ember példájára mutatja leginkább, hogy az ujjáalakító erő némely esetben mily szűk körre szorítkozik. Nemcsak a levágott új nem nő ki ismét, de igen sok egyszerűnek látszó seb sem gyógyítható. Hasonló eset van a csontváz állatok legnagyobb részénél és feltűnő kivételt csak egyes kétéltűek, különösen a gyíkok mutatnak, melyeknél nemcsak a bőr, rész nő ki újolag, hanem a fark és lábak is. Legtöbb kísérletet tettek e tekintetben a vízi szalamandrával és úgy találták, hogy annak levágott lába 8—10 hét alatt teljesen hasonló lábkakkal pótolatik és az új láb kifejlődése lényegileg olyan mint az eredeti lábálál észlelték az embrióban.

Még sajátosabb észleleteket tettek az alsóbb rendű állatoknál. Már a múlt század egyik híres természetbuvára, Spallanzani tudta, hogy a csiga levágott feje újból kinőtt, s az ő észleleteit újabb természetbuvárok megerősítették minden oly esetben, midőn az idegrendszer bizonyos része a fej levágásakor meg nem sértezték. Később a csigáknak szeméit is kivették s azok 50—60 nap alatt újonnan kinőttek. Rákok, pókok, sőt egyes rovarok lábai is ujjáalakulnak rendes körülmények között. Reaumur már a múlt században felfedezte, hogy a rákok levágott lábai, sőt az ollók és csápok is kinőttek; újabb észleletek szerint a szemek is. A fergék közül különösen az oligochaeták, melyek közé tartozik a giliszta is, birnak rendkívüli ujjáalakító erővel. Ha közepén átvágnak egy gilisztát, aránylag igen rövid idő alatt nő a felső részhez egy új fark s az alsó részhez egy új fej. Némely ily fergékett több apróbb darabra is lehet szedni, s nem történik bajuk. A holothuriák, Semper észlelete szerint, néha lélegző szervöket, sőt az egész alakotnát kidobják magukból, az az újból alakulnak. A tengeri csillagok és rózsák, valamint a vízi polypok szintén könnyen megfoszthatók egyes részeiktől az állat elpusztulása nélkül. Az elvesztett testrészt ujjáalakulása nem csak egy ízben történik meg; így a tritonnál (szalamandra) öt-hat ízben egymás után tettek kísérleteket s mindig sikerült, ha az állat jól táplálkozott s rendes hőmérsékleti viszonyok között élt; szeméi, sőt lábának egyes részei is újból kinőttek, jelöl, hogy ez állatnak kitűnő jó bőre van.

A legszívósabb életűnek találták mindeddig a planária nevű lapos fergéket, melyeknek nagy része Európa mocsaraiban tartózkodik. Az ily planáriát az állat vészelyeztetése nélkül bármikor szét lehet darabolni. Az átetszés után a felső részen a sebhely rögtön összehúzódik s az állat a fájdalom legesekélyebb jele nélkül rögtön uszkálni kezd, mintha semmi sem történt volna. Az alsó rész azonban napokig nyugodtan marad, de 2—3 nap múlva a szintén összehúzódott sebhelyen gömbölyök támad és rajta már a két szem nyoma is látszik. 8—10 nap múlva az új állat kisse kisebb fejével már vidáman uszik s egy pár hét múlva már alig lehet megkülönböztetni a régittől. Minden testrésztől ily módon lehet megújítani és az új részek kezdetben csak kicsinyesek s halványaságuk által különböznek a régittől. Dugés francia orvos egy állatot fejtől a test közepéig hasított szét s azután magára hagyta; meglelt és lett belőle két állat közös hátsó részével. Zacharias Ottó német természetbuvár két-segtelenül bebizonyította azt is, hogy ez állatoknál gyakran önkényes kettéválás által történik a szaporodás.

Az állati testrészeknek ez újból kiegészítése, épen úgy mint a növényeknél, ma még talány és valószínűleg soká is az fog maradni, de az esetek nagy száma ma már kétségkívül teszi, hogy ezek az érdekes sajátságok az organizmus általános jellemző sajátságai közé tartoznak és azok lényegének megmagyarázására fontos adalékként fognak szolgálni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle februári kötete a sokat gazdag tartalommal jut a közönség kezébe. Hunfalvy Pál folytatja benne Erdélyben tett kirándulásának tanulságos leírását, ezúttal Beszterce, Szászrégen, Borszék, Brassó vidékéről szólván, történeti, etnográfiai és nyelvészeti bő adatokkal. Grünwald Béla «Humoros bölcsész» című alatt Vischer egyik művét ismerteti; az operaszínház eredeti új dalművéről, Sárosi Ferencnek «Abencerage»-járól Schütz Miksa közöl kritikát. Salamon Ferenc befűjézi polemikáját, melyben «Budapest története» című művét Pauler Gyula támadása ellen védelmezte. A szépirodalmi részben József költeményeit találjuk «Piroska» című alatt, Arany elhunyt unokájáról, a kit «Óriz a dal és egy pár könnyező szem.» Jánosi Gusztáv sikerült fordításban adja Tennyson költeményét: «Oz feleske, feleske, a ki délre szállsz.» Még egy francia elbeszést olvashat, «A fatüskő.» France Anatol után fordította Lőrincz Béla. Végül a könyvismertetések és bírálatok következnek. A Budapesti Szemle előfizetési ára egész évre 12 frt, fél-évre 6 frt.

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képen című nagy néprajzi mű legújabb (29) füzet az Alsó-Ausztriát tárgyaló részből való. A tájképes leírás három fejezetet közli. Az erdővidékről Nordmann János ír, a felső Dunamellékről ugyanúgy a mind a két fejezetet Simonyi Jenő fordítja. Bittner és Karer a bécsi medenczét tárgyalják, fordította Pasz-lavszky József. Tizenegy tájkép, Ruzs Róbert és Amadeus Ede ónjából, szolgát a szöveg illusztrálására.

Az egyetemes regénytár legújabb kötete Lindau Pálnak, a német irodalom egyik legjobb nevű írójára «Jung Helén» című nagyobb elbeszélését közli, melynek arisztokratá világban játszák s hőse egy fiatal leány. Fordította és a szerző életrajzával ellátta Tá-bori Róbert. Kiadja Singer és Wolfner; ára csinos piros kötésben 50 kr.

Nemzeti színház. Szigeti Józseftől a múlt héten a nemzeti színház három kis vígjátékot, a népszínház pedig egész estét betöltő bohózatot adott elő. Mind a négy darab új terméke Szigetinek, ki mint színész és mint színműíró, s oly nagy sikerrel működött és hozsú életművét, s kinek ereje most is ép, iróit termékenysége pedig épen az utóbbi években növekedett. A nemzeti színházban jan. 28-ikán volt bemutatója a «Kolostorból», «Tüzből» és «Hivatásból» című egy-felvonásos vígjátékoknak. Különböző tárgy, különböző hangu darabok, és sikerük sem volt egyforma. Az első legjobban tetszett; a második már nem, a harmadik pedig jól mulatott.

A «Kolostorból» a nagyérdemű irtások akadémiái székfoglalója volt; versekben írt, sok műgondal dolgozta ki, s mintegy két év előtt olvasta föl az akadémián. Hőse Oszkár gróf, a kit papnak nevelték, de megváltozott családi körülményei következtében kilép a szemínármiból. Nagynénje rábizza Coralie grófnőre, hogy mint szellemes asszony, a szölegetes modorú fiatal embert most már szoktassa a nagyvilághoz, és csiszojlon rajta. Oszkár gróf meg is jelenik Coralienél, s a vígjáték az első találkozásból áll. A fiatal ember hátortalan, naiv, de a mint beszélgetnek, mind inkább fölmelegszik; kitetszik belőle, hogy esze, érzése elég van. A grófné érdekesnek találja, a fiatal ember is föllángol, csak a vallomás meg nehezen, de végre is a grófnő kiveszi belőle, s a darab vége az, hogy mint férj és feleség egy évre elvonulnak a világtól. Oszkár gróf majd megtanulja addig, hogyan viselje magát egy gentleman. Az ügyesen szerkesztett kis vígjáték Márkus Emília és Náday közreműködése mellett nyerte meg a közönség tetszését. — A «tüzből» hosszadalmas kidolgozású és különöz tárgyú. Fő alakja egy kéményséprő, a ki azonban milliomos, s noha magyar kéményséprő, mégis angol, még pedig olyan adomabeli angolnak az ivadéka, a ki nagy vagyonát oly föltétel alatt hagyta családja elsőszülött fiára, hogy annak kéményséprőnek kell lenni, s ez a föltételt kétszáz évig tart. Rikárd már a kétszáz éves ciklus legutolsó esztendejében sepi a kéményeket, s egy tűzvész alkalmával megment egy kis gyermeket; annak a mamájába bele szeret, s ők ketten a darabban meggyötrik egymást egy kicsit. Ez a darab sehogysém tetszett, dacára Helvey Laura, Náday és Vizvárné szereplésének, kik teljes erejökkel működtek. Jól mulatott a «Hivatásból», mely a Bach-korszakból vett bohózat. Kratzer pékmezt (Vizvári) egy rendőrtisztviselőnek, Klobepcznek (Ujházi) szánta Eszti nevű leányát, (Alszei Irma.) Ez azonban már Szán-

tai nevű fiatal ügyvéddel (Horváth Zoltán) ismerkedik meg, s a rendőrről tudni sem akar. Történik, hogy a pékmezt valahogy két hamis forintot bankóhoz jut; túl akar adni azokon, s ezzel abba a gyanúba jut, hogy talán bankészinál. Klobepcznek a köteléssége, hogy házkutatást tegyen, s ő mint igazi beamer, a hivatalból jött parancsot még leendő apósa ellen is végrehajtja. A házkutatás igen jó kedvvel van megírva, valamint Eszti íjdelme, ki makacsul védi a szerelmét, de mindhiába. Ott ugyan bankóprést nem talál Klobepcz, de igenis szerelmes leveleket. A Klobepcz ellen felbőszült apa aztán ügyvédek adja leányát. A buzgó rendőrből Ujházi kitűnő alakot mutatott be. Vizvárné is meg kell még említenünk, ki jól taláitan ábrázolta a pékmezt.

A népszínházban másnap, jan. 29-ikén került színpa új darab Szigeti Józseftől, a «Rokolyás bíró», mely egy kis adoma körül gyűjt össze színpadi tarkabarkaságot, s már a szerkezetén és túlszáin látszik, hogy nagyobb igényeket nem tartott szem előtt, mint a mulattatást és jókedvű elfoglaltsát a színházaknak. Bohózat a legnagyobb mértékben, s ehhez a tárgyat — a nagyobb szabadság kedvéért — a régi időkbeli választotta, a török uralom korszakából, melyet ugyan szomorúnak szokás mondani, de hogy lehet lehet benne szorítani bohóságoknak, az azt épen Szigeti «Rokolyás bírója» mutatja.

Szabadhegy községe, valahol a temesi szandákban, privilegimot kapott Ferhad pasától, hogy oda tőaők fegyveresen be ne tehessen a lábát, a mi a falu valamely törökön injurált, el nem követ. A vörös szakállú Rusztem aga nagyon szerette belekötni a szabadhegyiekbe, a hol szép leányok vannak, s legkivált Antos Menyhért bíró leánya, Klári (Pálmai Ilka) szurt neki szemet. Az aga, aki Kassai derültéget keltőn játszott, ugy akarja eljárszani a szabadhegyiek privilegiamát, hogy egyik meghitt tisztjét, Musszát (Vidor) magyar álnahában elküldi a helységbe, garázdálkodni ott addig, a mi meg nem bántják. Mussza jól játsza szerepét s tömlöcbe kerül. Rusztem aga büntetésül kiveteli a szeczet, adják ki neki a legszebb tizenkét szabadhegyi hajadont. Ebbe persze a szabadhegyiek nem nyugszanak bele, s a bíró akkép akarja a harcosot kijátszani, hogy a helység összes lányai hamarosan férjhez adassanak, mert asszonyokra nem szór a parancs. A leányok már belenyugodnak, de mikor a házasok összebarnallására kerül a sor, egyik sem akar hallani róla, mert mindegyiknek más a választottja. A bíró lecsapják tisztjét s a maguk köréből választanak bíró, a ki nem más, mint a szép Antos Klári, a ki át is veszi azonnal apja hivatalát. A lányok fegyveres csapatát alakulnak, vezérük Antos Klári s megesküsznek, hogy inkább készek meghalni. A legnagyobb baj pedig az, hogy maga a rokolyás bíró halálig szerelmes lesz Musszába, a ki minden bajnak okozója. Mussza viszont Kláriba szerelmes s fölfedezi neki, hogy ő tulajdonképen nem is török, hanem elrabolt magyar gyermek s csak azért vállalkozott a rábizott szerepre, hogy a szabadhegyiek megmentője legyen. A szerelmes pár aztán együtt szövi a tervet, melylyel Rusztem agát hálába kerítik. A rokolyás bíró előbb mint jóvendőmonó boszorkány, majd mint bayader adóit bitegeti a szerelmes agát, míg a Mussza által értesített Ferhad pasam meg nem érkezik, a ki általános igazságot oszt s a szabadhegyi lányokat párhuzhoz juttatja. Van ebben a darabban minden, átfoztás, ének, tánc, sikerült és kevésbé sikerült tréfák. színpadi ötlet, erős komikum, és jó szerep Pálmai Ilkának, ezenkívül egy esomó mellék-alak.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia jan. 31-iki összes ülésnek föltárgyát az ideai költségvetés képezte. Az osztályok által kívánt költségeket az igazgató tanács tetemesen leszállította s több nagyobb munka kiadását elhalasztotta. A takarékoság oka az, hogy tavaly az akadémia vagyona csak jelentéktelenül szaporodott, ellenben az akadémia bérházának ez évben megsztint adómentessége 17,000 forintnyi új kiadást okoz.

A költségvetés és vagyoni állapot bemutatása előtt Mihálkovich Géza tartott emlékbeszédet az akadémia egyik elhunyt hírneves külső tagja, Henle Jakab a göttingai egyetem nevezetes anatómusáról, kit 1884-ben választottak akadémiai tagjai közé s 1885 május havában halt meg 76 éves korában.

Fraknói Vilmos főtitkár terjesztette elő ezután az igazgató tanács által helyben hagyott költségvetést. A zárszámadások szerint az akadémia vagyona jelenleg 2,123,647 frt. A múlt évi bevétel 143,765 frt, kiadás 143,296 forint volt. 1887-re előirányozták bevétel 132,700 frt, kiadás 131,200 frt. Az akadémia igazgatótanácsa elfogadta azt a javaslatot, hogy a a levelező tagok száma ne haladja túl a 156-ot. E fölözt az akadémia naggyűlése fog határozni. A Marczibányi-jutalomra, a melyre az 1880—1886-ig megjelent irodalmi művek pályázhattak, 8

pályamű érkezett be, n. m. Rakoczay Páltól «A széneszt rendszer» Várdy Antaltól «Faust» II. részének fordítása; Vajda János «Költeményei»; Márki József műve a klasszikai tudományokról; Szendrői Jánostól «A képzőművészet remekai»; Bihari Pétertől «Eszthetika és általános művelődéstörténet»; Tomor Ferencztől «Korunk» és ezenkívül még egy eszthetika. A Deák-Ferencz szemlék-bizottság az akadémiát kérte fel alkalmas sarkophag-feliratok szerkesztésére. Áttétett az I. osztályhoz. — József főherceget az akadémia fölkérte, hogy a főherceget által irt «Czigány nyelvtan» az akadémia kiadványai közt jelenhessen meg. A főherceg azt válaszolta, hogy ezt kitüntetésnek tartja s egyszersmind a kiadási költségekről maga kíván gondoskodni. — Az ideai naggyűlés napjain május 8—15-ikére tűzték ki.

A Kisfaludy-társaság február első napján zártul tartott, melynek tárgyat közre tartozott a tagválasztás és a pályázatok eredményének kihirdetése.

Gyulay Pál legelőször is azt jelentette, hogy a társaság vagyona túllhaladta a százezer frtot. Aztán bizottságot alakítottak, mely javaslatot tesz, hogy a társulatnak régi, nagyérdemű tagjai közül kiknek arczképét festessék le. Következett a múlt évi pályázatokról szóló jelentés. A Széher-féle ötszáz frtos pályadíjra érkezett egyfelvonás vígjátékok (21 drb) közül a jutalmat «A komédia» címűnek ítelték oda. Szerzőjét a közlésen fogják kihirdetni. A Lukács Krisztina-féle két (öt-ötszáz forintos) pályázatnak nem lett eredménye. «A lírai műfajok» elméletére három mű érkezett, de a feladatot egyik sem oldá meg kielégítőleg. A négy regény közül szintén egyiket sem találták jutalomra méltónak. A Kisfaludy Sándor életrajzára nem érkezett pályamű, csak dr. Dengi János tanár (Lugosról) küldött be tervezet. Föl fogja hívni a társaság, hogy írja meg a művet s nyújtsa be majdan bírálatra. Új pályakérdéseket ezeket tűzték ki: a Lukács-féle két (öt-ötszáz forintos) pályadíjakra újolag «Lírai műfajok elméleté»-t, továbbá kisebb (egy vagy tíz íves) humorisztikus vagy szatirikus regényt. Mind a kettőnek határideje az ez évi okt. hó vége. A Széher-jutalmat kétféle osztották s 250 frtot kifizették: egy versben vagy szípprózában írandó, eszelekvényes tartalma, monológ, vagy magánjelenetre (határidő az ideai okt. vége); a másik 250 frtot novellára, a rajz kizárásával, ennek határideje a jövő évi október vége. A Bulovszkyne jutalmát (200 frt) a Kisfaludy Károly emlékéit dícsőítő ódára tűzték ki, a jövő évben lévén születésének századik évfordulója.

Végül a tagválasztás volt, melynél huszonhátrán szavaztak. Megválasztották Horváth Boldizsart, részint szépirodalmi működésért, de főképen mint szónokot, ki országgyűlési beszédeiben mindig a szónoki műformát tartja szem előtt; Döcsey János színműíró, Petőffy Jenő színpadi író és Vértési Arnold novellistát; levelező tagul pedig Philips Henrik amerikai író, Petőfi és Arany angol fordítottját.

A történelmi társulat közgyűlése febr. 3-án volt br. Kemény Gábor emlékelete alatt, ki megnagyó beszédekben megemlékezett a Budavár visszavételének megünneplésére rendezett történelmi kiállításról, s a társulat elnökének, Ipolyi Arnoldnak haláláról. A közgyűlés föltárgya a választmány megújítása volt; njra megválasztották az eddigi tagokat, a Tárkányi kano-nok halála által megüresedett helyre pedig Márki Sándort.

Felolvasást b. Radnászy Béla tartott, a magyar társadalmi és családi élet történetének buzgó kutatója. ki most a XVI—XVII. századbeli társadalmi életünkről, különösen a magyar nyelv használatáról, a szokásokról, illemről és vendéglátásról érkezett érdekesen. A magyar nyelvet a régibb századokban a latin nyelvért egészen elhanyagolták. Csak a XV. század közepétől nem ritkák többé a magyar nyelven írt emlékek. Mátvás korából esel okirat maradt fenn, de magyart eddig nem ismerünk. A család körében azonban uralkodott a magyar nyelv, valamint a közgazgatás nyelve is magyar volt. Erdélyben a nemzeti fejedelmek alatt egészen magyar az ndvár is. A társadalmi élet nem a mai alakkal birt, hanem merevebb, szertartásosabb. Főképe az idősöbbség irtnti tisztelet tünik ki. Az asszonynak férje távollétében még rokonánál sem volt ilendő látogatást tenni. Érdekes, hogy Erdélyben a bárók és grófok nagy elszaporodása következettben «nagyasszony» cím a nemek részéről csak azokat illette, kik egyszersmind előkelőbb tisztelet is viseltek. Magyarországon nem volt a társadalomnak központja, ndvár nem lévén, a főváros pedig török kezben; Erdélyben is nehezítették a politikai zavarok a társadalmi élet erősödését. A főurak, vagyonosok otthon laktak birtokaikon, ott fogadták a látogatókat s kifejezték a közmondások «magyar vendég szeretet». Az ünnepeket, menyegzőket, névnapokat nagy fényvel és vidámsággal ülték meg. A boldog újév kívánása is nagyban szokásban volt, s elmulasztani illetlenségnek tartották. A felolvasó műndezetek történeti eseményekkel, okiratokkal és levelezésekkel illusztrálta.

A nemzeti kaszinó január 29-ikén tartotta meg közgyűlését Szldry József koronáőr elnöke alatt.

E nagy testületnek a múlt évben 126,745 frt bevétel volt, és 124,030 frt kiadás; a folyó évről van véve 93,206 frt bevétel, és 86,606 frt kiadás. A tagok száma jelenleg 719; az évi szaporodás 30 volt. Határozatilag kimondta a közgyűlés, hogy a Széchenyi-lakomát febr. 6-án tartják s az ünnepi szónok Tisza Lajos gr. lesz. Az alapszabályokon annyi változtatást tettes, hogy a hadsereg tisztjei — tekintettel a gyakori áthelyezések eshetőségeire — ha a kaszinó tagjai közé lépnek, fölmentetnek a 200 frtos «fölvételi díj» köztételtől. Végül köszönetet szavazott a közgyűlés Károlyi István gróf intéző igazgatónak, a ki a kaszinó könyvtárát restaurálta. A könyvtárba a kaszinó már 150,000 frtot fektetett be, 30,000 kötetet, köztük ritka műkincseket és unikumokat tartalmaz.

A kultur-együletek kongresszusa husvétkor (áprilisban) lesz, a képviselőket március 20-ig kell bejelenteni a rendező magyar iskolaegetlenél, de több vidéki egylet már is beküldte képviselőinek névsorát. Az illető városok s vidékek sok tekintélyes férfia fogadta el a megbízatást.

MI UJSÁG?

A delegációk újra egybehivatnak. Ez a háborús jelenségek egyike. Alkalmasint már e hó közepén ülnek össze ismét, hogy a fenyegető helyzet által szükségessé vált elővigyázati intézkedésekre, kerekken szólva: a netán szükséges mozgósításra rendkívüli költségeket szavazassanak meg. Az újra összehívott delegációk Budapestén fognak tanácskozni, mintegy olytatva az ősi ülészakot. A bosnyák lázadás következtében összehívott rendkívüli delegációt is az előbbi delegáció folytatásának tekintették és Bécsben ülészet.

Opera-színházi dolgok. Az operaszínháznak nemcsak színpadján van most napirenden nagy látványosság, hanem azonkívül is napok óta uralkodik ugyanez a műfaj, de itt még magyarral nem fordított régi diákos neve, a spektakulum illik rá. A nemzeti színház intendánsai a múlt évtizedekben sokat foglalkoztatták a hírlapokat, de az utolsó évtizedben alig foglalkoztak személyével, mintha nem is lett volna. Ugy tetszik, mintha a sajtó az intendánsokra is alkalmazná azt a közmondást, hogy az a legjobb asztrom, a kiről semmit sem beszélnek. Az új intendáns, gr. Keglevich István, nemskára hivatalba lépte után az operaszínházban meglehetősen ártan lehetett és tőle okéletesen üres kasszákat látott. Erről üres nézetét beszélni. A képviselőház és a képviselőház pénzügyi bizottsága is sokat beszél a nagy defizitnek fedezésére kért rendkívüli szubvenzióról, mely akkor, hogy a párisi operát sem több. Pedig csak időközben derült ki, hogy mily mostohák az állam pénzügyi viszonyai is. A képviselőházban e hó 3-ikán került napirendre a nemzeti színház és operaszínház segélyére szükséges 386,000 frt, melyhez még hozzá kell gondolni a fejedelmek bökénységéből eredő nagy dotációit is. Előre lehetett képzélni, hogy heves felszólalások lesznek. A kérdést azonban valóságos tízes-ségig hevítették némely kőbejött események, melyek még utcazi tüntetéseket is idéztek elő.

Az új intendáns sokféle újítást tűzött maga elé. Ezek közé tartozik, hogy a személyzetben is változások legyenek. Gr. Keglevich volt mint megelégedve Jósika Lajos titkár működésével sem; felszólította, hogy adja be lemondását, de mintán a titkár vonakodott, a színház fegyelmi bírósága elé állította, mely január 31-ikén ült össze az operaszínház egyik helyiségében, az intendáns elnöke alatt. A tárgyalás nyilvános volt, és mivel az egész ügyről a lapok is előre irtak, sokan jelentek meg, köztük országos képviselők is. Jósika, ki azzal volt vádolva, hogy nem bír kellő képességgel fontos állása betöltésére, Komjáthy Béla országgyűlési képviselőt kérte föl védő ügyvéddé. Mikor azonban szólni kezdett, az elnökli intendáns hallgatásra szólította föl. Komjáthy hivatkozott védői tisztjére, melyre fölhatalmazása van, melyet gyakorolni akar. Ekkor az intendáns rendőrt hivatott, és Komjáthyt, mint csendszavart, s mint a ki a tárgyalást megakadályozza, kivezetették a tereméből. A titkár ezután hivatalvesztésre ítélték. Az eset azonban nagy zajt csinált és sok epét kevert. Hozzá járult, hogy a történetről az intendáns egy nyilatkozatot közöltetett a lapokban, melynek végsőra azt mondta, hogy a rendőrséget azért vette igénybe, mert oly elemek voltak jelen, a melyek megfélemlíttek az illem legkezeletlenebb szabályairól. Ezért gr. Keglevichet a jelenlevő országgyűlés képviselői: Olaj Lajos, Györfy Gyula, Abonyi Emil, Rigó Ferencz, Madarász János elégtételre szólították föl segédek által. Az intendáns megtagadta az elégtételadást. Az egész történet hatása széles körre kiterjedt. A képviselő-

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utca 4. szám.)

DOBOS JÁNOS.